

Crna Gora
ЈАВНА УСТАНОВА ГИМНАЗИЈА
"СЛОБОДАН ШКЕРОВИЋ"

број 4925.

Crna Gora

Подгорица, 24. 12. 2024 год.

ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

Sektor za nastavu

Odsjek za utvrđivanje kvaliteta

Broj 011-041/24-2152/4

Podgorica, 24. 12. 2024

Izveštaj o utvrđivanju kvaliteta

obrazovno-vaspitnog rada

u periodu od 12. 12. 2024. do 19. 12. 2024.

JU Gimnazija "Slobodan Škerović" - Podgorica

Crna Gora
Zavod za školstvo

Adresa: Vaka Đurovića b.b.
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 408 901
fax: +382 20 408 927
www.zzs.gov.me

Broj: 01/1-041/24-2152/2

10. 12. 2024. godine

Na osnovu 135 Zakona o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list CG", br. 2/18, 34/19, 8/21 i 37/22), člana 54 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list Crne Gore br. 98/23, 102/23, 113/23, 71/24, 90/24, 93/24 i 104/24), člana 18 Zakona o upravnom postupku („Službeni list Crne Gore" br.56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), člana 40 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG", br. 64/02, 31/05 i 49/07 i „Službeni list CG", br. 45/10, 36/13, 39/13, 44/13, 47/17, 59/21, 76/21, 146/21, 3/23 i 84/24) i čl. 12 i 14 Pravilnika o sadržaju, oblicima i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama ("Službeni list Crne Gore", br. 111/20), donosim

R J E Š E N J E

I - Imenuje se tim nadzornika u sastavu:

1. mr Gordana Tmušić Radulović, Pomoćnica direktorice, rukovodilac tima
2. Nataša Rašović, Samostalna savjetnica I - prosvjetna nadzornica (za oblast opšte organizacije i ruski jezik), članica
3. dr Snežana Grbović, Samostalna savjetnica I - prosvjetna nadzornica (za oblast opšte organizacije i geografiju), članica
4. Rabija Šarkinović, Samostalni savjetnik I - prosvjetni nadzornik (za oblast opšte organizacije i engleski jezik), član
5. Ivana Milunović, Samostalna savjetnica I (za istraživanje i razvoj srednjeg opšteg obrazovanja), članica
6. Ljiljana Ivanović, Načelnik Odsjeka za kontinuirani profesionalni razvoj, članica
7. mr Zoran Lalović, Samostalni savjetnik I (za istraživanje i razvoj osnovnog obrazovanja i vaspitanja) i
8. Nataša Perić, Samostalna savjetnica I (za međunarodnu saradnju, prevođenje i organizaciju seminara i studijskih posjeta)

II Zadaci tima su da izvrši utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada za ključne oblasti: Rukovođenje i upravljanje, Etos i Podrška učenicima u Gimnaziji „Slobodan Škerović" Podgorica, u periodu od 12. 12. – 19. 12. 2024. godine

III - Članovi tima i rukovodilac tima dužni su da postupe u smislu čl. 12, 15 i 17 Pravilnika o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama.

IV - Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Članom 135 Zakona o državnim službenicima i namještenicima je propisano da o pravima i obavezama državnog službenika, odnosno namještenika odlučuje starješina državnog organa. Članom 54 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave je propisano da za vršenje poslova u okviru kojih se zahtijeva stručna saradnja državnih službenika iz različitih

unutrašnjih organizacionih jedinica, mogu se obrazovati projektne grupe, timovi ili drugi odgovarajući oblici rada

Članom 40 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju propisano je da Zavod za školstvo u oblastima predškolskog vaspitanja i obrazovanja, osnovnog obrazovanja i vaspitanja, srednjeg opšteg obrazovanja, opšteg obrazovanja u stručnom obrazovanju, obrazovanja i vaspitanja djece sa posebnim potrebama i vaspitanja u domovima učenika u saradnji sa ustanovom, utvrđuje kvalitet realizacije standarda obrazovno-vaspitanog rada u ustanovama.

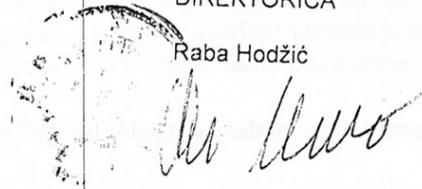
Pravilnikom o sadržaju, oblicima i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada u ustanovama propisuju se sadržaj, oblici i način utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada u predškolskoj ustanovi, školi, obrazovnom centru, resursnom centru, kod organizatora za obrazovanje odraslih i u domu učenika. Članom 12 ovog Pravilnika propisano je da po potrebi, evaluacija se može sprovesti i djelimično na osnovu procjene od strane Zavoda, odnosno Centra, kada na zahtjev organa državne uprave nadležnog za poslove prosvjete (Ministarstvo), odnosno inspekcije nadležne za oblast prosvjete ili na obrazloženi zahtjev Savjeta roditelja i učenika čiju opravdanost procjenjuju Zavod i Centar. Članom 13 je propisano da evaluaciju (utvrđivanje kvaliteta) obavljaju prosvjetni nadzornici a članom 14 propisano je da direktor Zavoda obrazuje tim nadzornika za predškolske ustanove, osnovne škole, gimnazije, resursne centre, obrazovne centre i domove učenika. Članom 17 istog Pravilnika je propisano da proces evaluacije (utvrđivanje kvaliteta) obuhvata: pripremanje evaluacije, neposredan uvid, izradu izvještaja o evaluaciji, i praćenje realizacije

Pravna pouka: Protiv ovog Rješenja može se uložiti žalba Komisiji za žalbe preko pisarnice Zavoda, u roku od 8 dana od dana prijema.

Dostavljeno:
- članovima tima,
- arhivi

DIREKTORICA

Raba Hodžić

A.2. UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE ŠKOLOM

Standard A.2.1.

Planiranje i programiranje rada u funkciji je unapređivanja rada škole.

Škola ima Program razvoja za period 2022-2026. godine, sačinjen na osnovu rezultata interne i eksterne evaluacije. U Programu razvoja su identifikovane prioritetne oblasti, za svaku od njih su formulisani ciljevi, planirane aktivnosti, potrebna sredstva i razrađena je vremenska dinamika. Ciljevi iz Programa razvoja uglavnom su integrisani u godišnje planove rada škole (GPRŠ), po godinama. Godišnji plan rada škole za školsku 2022/23. godinu je kompleksan dokument, sa svim neophodnim sadržajima. Osim planova rada direktorice i pomoćnica direktorice, on sadrži operativno razrađene planove rada Nastavničkog vijeća, stručnih aktiva, pedagoško-psihološke službe, Tima za unapređenje etosa škole, Plan praćenja nastave i učenja, Plan podrške učenicima, Plan rada Učeničkog parlamenta, Tima za prevenciju i suzbijanje nasilja itd. U GPRŠ za 2023/24. i GPRŠ za 2024/25. školsku godinu nalaze se isti elementi, ali su neki od planova gotovo identični onima od prethodne godine. Za tekuću školsku godinu u GPRŠ na unapređenje etosa škole stavljen je veći akcenat u odnosu na prethodne godine, jer je sačinjen Akcioni plan za unapređenje ovog segmenta na osnovu samoevaluacije 2023/24. koji je među ciljevima, između ostalog, definisao obezbjeđivanje sistematske zaštite učenika od nasilja, što govori u prilog tome da je Škola prepoznala potrebu unapređenja ukupne klime kako u kolektivu, tako i između učenika/ca. U izradu planskih dokumenata, osim direktorice, uključeni su i stručni aktivni, stručna služba, timovi i komisije koji djeluju u Školi. Izvještaji o realizaciji godišnjih planova rada škole su blagovremeno izrađeni i usvojeni i uglavnom odražavaju konkretnu realizaciju planiranog.

Preporuka: Planove rada u sklopu GPRŠ unaprijediti u skladu sa realnim potrebama škole za svaku školsku godinu.

Standard A.2.2.

Direktor efikasno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi.

U Školi je uspostavljena kompleksna organizacija rada, u skladu sa školskim kalendarom i kapacitetima i mogućnostima škole. Zaposleni učestvuju u radu velikog broja timova. Stručni organi su sačinili svoje planove rada. Zapisnici Nastavničkog vijeća vode se redovno i detaljno, ali se zapaža da iz Plana rada Nastavničkog vijeća izostaju pojedina pitanja, kao što je razmatranje Izvještaja o pedagoško-instruktivnom radu direktorice i stručnih saradnika. U realizaciji aktivnosti stručnih aktiva nedostaju konkretni prijedlozi za poboljšanje/unapređenje nastavnog procesa u cjelini, odnosno učeničkih postignuća. Direktorica organizuje i prati rad timova kroz redovnu komunikaciju sa koordinatorima i članovima timova i kroz učešće na sastancima. Prema rezultatima ankete za nastavnike (anketu je popunilo 64 nastavnika/ca, dakle znatno manje od polovine ukupnog broja nastavnika/ca) sa tvrdnjom da u Školi vlada saradnička i konstruktivna komunikacija, uvažavaju se mišljenja i inicijative zaposlenih potpuno se slaže 61%, djelimično se slaže 28%, a ne slaže se 9% anketiranih nastavnika/ca. Anketom je obuhvaćeno i 404 roditelja, koji su se u odnosu na konstataciju „Zadovoljan sam organizacijom i upravljanjem školom“

izjasnili na sljedeći način: potpuno se slaže 29%, djelimično se slaže 40%, ne slaže se 28%, ne zna 3%. Sa tvrdnjom „Direktor unapređuje kvalitet rada škole“ potpuno se slaže 27% roditelja, djelimično se slaže 26%, ne slaže se 32% i ne zna 15% anketiranih roditelja. Rezultati ankete ukazuju na izvjestan stepen nezadovoljstva anketiranih roditelja i nastavnika/ca u pogledu organizacije i upravljanja Školom. Posebno je uočeno nezadovoljstvo roditelja vezano za doprinos direktorice unapređenju kvaliteta rada Škole. Ovi rezultati naglašavaju potrebu za hitnim preispitivanjem postojećih praksi i uvođenjem odgovarajućih mjera kako bi se poboljšalo funkcionisanje Škole i povjerenje roditelja u njen rad.

Preporuka: Na sjednicama Nastavničkog vijeća razmatrati sva pitanja iz nadležnosti ovog organa Škole, predlagati mjere za poboljšanje i pratiti efekte.

Preispitati postojeće prakse i uvesti odgovarajuće mjere u cilju unapređenja kvaliteta rada Škole i povjerenja roditelja u njen rad.

Standard A.2.3.

Direktor obezbjeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja.

Direktorica i stručne saradnice realizuju pedagoško-instruktivni rad. Plan hospitacija se, prema riječima uprave i Stručne službe, sačinjava (nije dat na uvid), a u izvještajima o realizaciji GPRŠ se pominje realizacija ovog Plana, odnosno navodi se spisak posjećenih nastavnika/ca i časova. Prema podacima iz Izvještaja o realizaciji GPRŠ, tokom 2022/23. običeno je 69 časova redovne nastave i 15 oglednih časova, tokom 2023/24. godine hospitalovano je 75 časova redovne nastave i četiri ogledna časa, a u ovoj školskoj godini (tokom prvog polugođa, do dana nadzora) posjećen je 31 čas. Nastavnicima se nakon hospitalovanih časova usmeno daju povratne informacije. Direktorica i Stručna služba ne sačinjavaju odgovarajući objedinjeni Izvještaj o pedagoško-instruktivnom radu sa opštim zapažanjima, sumiranim nakon određenog perioda i preporukama za poboljšanje na nivou Škole. Ovo pitanje se ne razmatra na sjednici Nastavničkog vijeća zasebno, niti služi kao osnov za samoevaluaciju i sačinjavanje Plana profesionalnog razvoja na nivou Škole. Škola pažnju posvećuje i praćenju rada nastavnika/ca-pripravnik/ca. Zaposleni, učenici/ce i roditelji su upoznati s Kućnim redom, što potvrđuju i rezultati ankete. U Školi je formiran Tim za samoevaluaciju i proces samoevaluacije se realizuje. Iako je iz dokumentacije evidentno da direktorica učestvuje u realizaciji samoevaluacije, formalno ona nije član ovog Tima. Škola sačinjava detaljan Izvještaj o samoevaluaciji svake druge godine, za sve ključne oblasti. Iako Škola planira samoevaluaciju po pojedinim oblastima, koja je Zakonom obavezna, a Izvještaj o samoevaluaciji se ne sačinjava. Izvještaj o samoevaluaciji se oslanja gotovo isključivo na rezultate ankete koju Škola sprovodi među učenicima/cama, nastavnicima/cama i roditeljima, a u mnogo manjoj mjeri na korišćenju podataka iz dokumentacije, neposrednom uvidu prilikom pedagoško-instruktivnog rada i slično. Izvještaj o samoevaluaciji za 2022. godinu je kompleksan dokument, sa preporukama. Međutim, iako su za pojedine segmente rezultati bili zabrinjavajući, nijesu date odgovarajuće preporuke za otklanjanje nađenih nedostataka (ključna oblast Podrška učenicima – Zaštita i sigurnost učenika/ca). Škola sačinjava Plan unapređenja kvaliteta rada nakon samoevaluacije, on je sastavni dio Izvještaja o realizaciji GPRŠ. U Planu unapređenja nijesu navedene preporuke iz Izvještaja o samoevaluaciji, te je nekad nejasno na šta su usmjerene pojedine planirane aktivnosti, odnosno teško je uočiti vezu između preporuka iz Izvještaja o

samoevaluaciji i aktivnosti planiranih Planom unapređenja kvaliteta rada nakon samoevaluacije. Plan unapređenja kvaliteta nakon samoevaluacije iz Izvještaja o realizaciji GPRŠ za 2023/24. godinu identičan je Planu unapređenja kvaliteta rada nakon samoevaluacije za prethodnu godinu (iz Izvještaja o realizaciji GPRŠ za 2022/23). Ostvarenost standarda kompetencija za nastavnike/ce se prati jedino kroz hospitacije, kojih bi, s obzirom na ukupan broj nastavnika/ca moglo biti znatno više, kao što bi morao biti veći i broj nastavnika/ca upućenih na akreditovane obuke. Da potreba za intenzivnijim pedagoško-instruktivnim radom i upućivanjem nastavnika/ca na akreditovane obuke postoji, nedvosmisleno govori i rezultat ankete za učenike/ce, gdje se sa tvrdnjom da se nastavnici/e trude da časovi budu zanimljivi potpuno slaže svega 8% učenika, djelimično se slaže 40%, a ne slaže se polovina anketiranih učenika/ca (anketom je obuhvaćeno 311 učenika/ca). Takođe, sa konstatacijom da nastavnici/e podstiču učenike da iskazuju mišljenje, stavove i prijedloge potpuno se slaže 18%, djelimično se slaže 48%, a ne slaže se gotovo trećina ispitanih učenika/ca. Škola prati i analizira postignuća učenika/ca na eksternim testiranjima/stručnom ispitu.

Rezultati ankete jasno ukazuju na izvjestan stepen nezadovoljstva učenika/ca angažovanjem nastavnika/ca, njihovim trudom da časovi budu zanimljivi i inspirativni. Ovo ukazuje na potrebu za sistematskim unapređenjem pedagoške prakse kako bi se podigao kvalitet nastave i uspostavila bolja interakcija između učenika/ca i nastavnika/ca.

Preporuke: Pedagoško-instruktivni rad planirati i sprovesti redovno tokom čitave godine sa većim obuhvatom nastavnika/ca; sačiniti Izvještaj o pedagoško-instruktivnom radu, navodeći uočene dobre strane i slabosti, sa preporukama za unapređenje.

U skladu sa Zakonom formirati Tim za samoevaluaciju; redovno sprovesti proces samoevaluacije u skladu sa Pravilnikom o sadržaju, oblicima i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama („Službeni list Crne Gore“, br. 111/20 od 18. 11. 2020.); sačiniti odgovarajući Plan unapređenja kvaliteta rada nakon samoevaluacije.

Standard A.2.4.

Direktor stvara podsticajno okruženje za učenje, profesionalni razvoj i napredovanje zaposlenih.

Plan profesionalnog razvoja na nivou ustanove sačinjen je uz nedovoljno oslanjanje na Izvještaj o samoevaluaciji, odnosno Izvještaj o pedagoško-instruktivnom radu. Plan PRNŠ za 2024/25. godinu izdvaja prioritete oblasti koje Škola želi da unaprijedi, koji se odnose na unapređenje međunarodne saradnje, razvoj saradnje i poboljšanje komunikacije u okviru Škole i prevenciju nasilja – podršku učenicima i učenicama u Školi, bez konkretno određene vremenske dinamike. Planom nije predviđeno upućivanje nastavnika/ca na obuke iz Kataloga programa stručnog usavršavanja nastavnika, te bi se ovom segmentu rada morala posvetiti veća pažnja. U Školi se primjenjuje Pravilnik o nagrađivanju i pohvaljivanju zaposlenih, kojim su predviđeni različiti načini vrednovanja rada nastavnika/ca koji postižu izuzetne rezultate, što potvrđuju i rezultati ankete za nastavnike/ce. Direktorica podstiče inicijative za napredovanje nastavnika/ca u više zvanje. Uprava i stručna služba obavljaju redovne razgovore sa učenicima/cama, o čemu postoji evidencija. Na tvrdnju iz ankete za učenike/ce „U školi se osjećam sigurno“ dobijeni su slijedeći odgovori: potpuno se slažem 36%, djelimično se slažem 41%, ne slažem se 21% anketiranih

učenika/ca. Ovi nalazi ankete zahtijevaju hitnu pažnju i ukazuju na potrebu za poboljšanjem mjera koje osiguravaju fizičku i emocionalnu sigurnost učenika/ca, kao i za jačanjem međusobnog poštovanja i pozitivne školske klime. Anketom za roditelje bilo je obuhvaćeno i pitanje „Na roditeljskim sastancima razgovaramo o sigurnosti djece i prevenciji nasilja“, na koje je 62% roditelja odgovorilo potvrdno, a 38% odrično. Ovi negativni nalazi ankete naglašavaju potrebu za ozbiljnijim i sistematičnijim pristupom ovim pitanjima, uključujući organizovanje tematskih sastanaka i pružanje konkretnih informacija i smjernica roditeljima o ulozi svih aktera u zaštiti djece i prevenciji nasilja. Škola posjeduje savremena nastavna sredstva, a takođe je pristupačna za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.

Preporuke: Profesionalni razvoj nastavnika planirati na osnovu rezultata samoevaluacije, odnosno pedagoško-instruktivnog rada.

Sprovesti mehanizme za dostizanje veće sigurnosti učenika u školskom okruženju, sa posebnim akcentom na prevenciju nasilja.

Organizovati tematske sastanke za roditelje i pružiti konkretne informacije i smjernice o ulozi svih aktera u zaštiti djece i prevenciji nasilja.

U odnosu na konkretan slučaj povodom kojeg je naložen vanredni djelimični nadzor, na osnovu uvida u dokumentaciju i analizu ankete, konstatuje se sljedeće:

Nakon saznanja uprave i stručne službe o slučaju seksualnog uznemiravanja bivše učenice od strane nastavnika, aktivnosti Škole nijesu bile usmjerene na ispitivanje mišljenja učenika/ca u vezi sa datim ili drugim slučajevima seksualnog i drugog uznemiravanja od strane (jednog ili više) nastavnika/ca.

Planskim dokumentima (Godišnji plan rada Škole, Plan samoevaluacije, Plan unapređenja nakon samoevaluacije itd.) Škola nije na odgovarajući način predvidjela intenzivniju realizaciju aktivnosti u cilju boljeg informisanja učenika/ca i zaposlenih o dječijim i ljudskim pravima, vrstama nasilja, procedurama i postupanjima u slučaju nasilja i slično.

Uprava Škole nije blagovremeno informisala relevantne subjekte (Tim za prevenciju i suzbijanje nasilja i vandalizma, Nastavničko vijeće, Savjet roditelja, Školski odbor, nadležno Ministarstvo, Zavod za školstvo) u cilju iznalaženja rješenja i sprovođenje mjera za prevazilaženje situacije. Nakon objava u medijima o slučaju, Škola je održala vanrednu sjednicu Nastavničkog vijeća, dana 08. 12. 2024. godine, na kojoj je Uprava upoznala Nastavničko vijeće sa hronologijom događaja.

Ključna oblast: PODRŠKA UČENICIMA

Standard A.5.1. U školi se učenicima/cama pruža podrška u vaspitanju i učenju

Škola redovno vrši analizu vladanja i učenja učenika/ca. Odjeljenjski starješina upoznaje Odjeljenjsko vijeće sa identifikovanim emocionalnim, zdravstvenim, socijalnim i drugim potrebama učenika/ca u odjeljenju. Sa tvrdnjom da *na časovima odjeljenjske zajednice učenici/e mogu da kažu svoje predloge i mišljenja*, malo više od polovine anketiranih učenika/ca (56%) u potpunosti se slaže, djelimično se slaže 20% učenika/ca, dok se 11% učenika/ca ne slaže ili ne zna odgovor (13%). Navedeni rezultati ukazuju da je potrebno poboljšati ovu oblast, kroz hospitacije odjeljenjskog starješine, praćenje i evaluaciju njegovog rada, obuke u okviru profesionalnog razvoja na nivou Škole, posebno imajući u vidu činjenicu da je odjeljenjska zajednica osnovna školska mikrozajednica u kojoj se najbolje vidi stvarna posvećenost i briga odjeljenjskih starješina za kvalitet života i rada učenika/ca. Stručne saradnice, u saradnji sa predmetnim nastavnicima/cama i roditeljima, individualnim savjetodavnim radom pružaju podršku učenicima/cama u poboljšanju vaspitnih postignuća, o čemu se vodi evidencija (evidencioni list/protokol). U primjeni su pravilnici o vaspitnim mjerama i načinu i postupku dodjeljivanja pohvala i nagrada učenicima/cama.

U Školi se učenicima/cama pruža podrška u učenju. Za učenike/ce koji zaostaju u savladavanju nastavnog gradiva planira se organizacija dopunske nastave. Predmetni nastavnici su na vrijeme izradili godišnje planove rada. Dopunska nastava se izvodi po utvrđenom rasporedu časova od polovine septembra mjeseca. Evidencija o realizaciji se vodi u posebnoj svesci. Uvidom u evidenciju za tekuću školsku godinu zaključuje se da kod učenika/ca ne postoji interesovanje za pohađanje ovog vida nastave kod pojedinih nastavnika. Rezultati ankete među učenicima/cama pokazuju da se 29% učenika/ca potpuno slaže da se časovi dopunske nastave održavaju svake nedjelje, djelimično se slaže 32%, 24% se ne slaže i 15% ne zna. Iz razgovora sa učenicima/cama i predstavnicima/cama Učeničkog parlamenta zaključuje se da je jedan od razloga nepostojanja motivacije za pohađanjem ovih časova nedostatak individualizovanog pristupa nastavi. Na osnovu komentara učenika/ca iz ankete, dopunska nastava se najredovnije realizuje iz prirodne grupe predmeta, mada i pored toga što se ovoj grupi predmeta najviše poklanja pažnja u realizaciji dopunske nastave, učenici/e navode da najčešće uzimaju privatne časove upravo iz predmeta prirodne grupe i nekog stranog jezika. Rezultati ankete pokazuju da su roditelji saglasni sa učenicima/cama. Efekti realizacije dopunske nastave na postignuća učenika/ca se ne analiziraju detaljnije, već se samo pominju kao opažanje u sveskama stručnih aktiva. U Školi, Uprava kao otežavajuću okolnost za redovnu realizaciju dopunske nastave navodi da imaju nedostatak prostornih kapaciteta i termina zbog velikog broja učenika/ca. Dodatna nastava se realizuje prema godišnjim planovima rada. Planovi su rađeni u različitim formama, potpisani su od strane rukovodilaca aktiva. Pedagoškinja vodi evidenciju predaje godišnjih planova sa datumom prijema i napomenama za doradu kod onih koji su nepotpuni. Broj planiranih časova u godišnjim planovima dodatne nastave varira od 18 (za završne razrede) do 36 časova. Sa

konstatacijom da se časovi dodatne nastave održavaju svake nedjelje 23% učenika/ca se potpuno slaže, 22% se djelimično slaže, 25% se ne slaže i 30% učenika/ca ne zna, što ukazuje na to da se ovom značajnom vidu podrške učenicima/cama ne poklanja dovoljno pažnje. Iz razgovora s učenicima/cama i predstavnicima/cama Učeničkog parlamenta saznajemo da se intenzivira rad dodatne nastave kod pripremanja za takmičenja, što nije u skladu sa ciljevima dodatne nastave. Efekti realizacije se, kao i za dopunsku nastavu, pominju u zapisnicima aktiva.

Preporuke:

U cilju postizanja boljih rezultata u učenju i motivacije učenika/ca individualizovati časove dopunske i dodatne nastave.

Intenzivirati rad dopunske i dodatne nastave i ne svoditi dodatnu nastavu samo na pripremanje učenika/ca za takmičenja.

Pedagoško-instruktivnim radom obuhvatiti i dopunsku i dodatnu nastavu.

Pratiti analizu efekata ova dva vida nastave na ukupna postignuća učenika/ca.

Standard A.5.2. Škola podržava i podstiče cjelovit razvoj učenika/ca

Podršku za razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika/ca, pored pedagoško-psihološke službe, predmetnih nastavnika, razrednih starješina i uprave, Škola pruža i kroz aktivnosti nekoliko timova i obaveznih izbornih sadržaja. Za prethodnu školsku 2023/24. godinu timovi su (pored organa Škole) sačinili godišnje izvještaje koji su sastavni dio Izvještaja o realizaciji GPRŠ, ali bez preporuka za poboljšanje rezultata rada.

Škola je izradila dokument Razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika/ca za školsku 2024/25. godinu kojim je planirala nekoliko aktivnosti kroz - kako u dokumentu navode - „...radionice, grupne projekte, predavanja i druge oblike učenja“. Planirane su sljedeće teme (sa po nekoliko aktivnosti mjesečno): Uvod u razvoj socijalnih vještina, Razumijevanje i podrška u slučaju vršnjačkog nasilja, Tolerancija i međusobno poštovanje, Samopoštovanje i emocionalna inteligencija, Komunikacija i rješavanje konflikata, Saosjećanje i aktivizam, Razvijanje empatije. Ovaj dokument je razrađen po mjesecima, aktivnostima i nosiocima aktivnosti. Nosioci aktivnosti su stručni saradnici, odjeljenjske starješine, predmetni nastavnici/e, učenici/e, Tim za prevenciju vršnjačkog nasilja i školsku medijaciju, Učenički parlament, Volonterski i Debatni klub. Nedostaju aktivnosti na temu ljudskih prava i prava djeteta. Međutim, nejasno je zašto su za većinu ovih aktivnosti uvrštenih u Plan profesionalnog razvoja nastavnika/ca na nivou Škole za 2024/25. godinu, kao ciljna grupa nevedeni učenici/e.

U Školi su realizovane aktivnosti u prevenciji vršnjačkog nasilja kroz radionice, o čemu postoje izvještaji, koji između ostalog, sadrže zaključke i preporuke od strane samih učenika/ca za buduću realizaciju sličnih aktivnosti. Na primjer, jedna od preporuka je i „... da se slične radionice organizuju redovno, možda u manjim grupama, kako bi se učenicima/cama omogućila dublja diskusija i prostor za dijeljenje ličnih iskustava“. Da Škola organizuje radionice na različite teme (suzbijanje nasilja u Školi i sajber nasilja, narkomanije, alkoholizma, reproduktivnog zdravlja, nastavak školovanja...) 36% se u potpunosti slaže, djelimično se slaže 38% učenika/ca, 15% se ne slaže i 11% ne zna, što govori o tome da u Školi nije organizovan dovoljan broj radionica na ovu temu, kao i da treba poboljšati informisanost učenika o ovom pitanju. Takođe, realizovane su i dvije radionice na temu „Uloga mladih u zagovaranju za multikulturalizam i interkulturalizam“

(Tema -Tolerancija i međusobno poštovanje) u organizaciji NVO Centar za građansko obrazovanje.

Škola je u prethodnom periodu (2023/24.) realizovala nekoliko edukativnih predavanja i radionica posvećenih zdravim stilovima života, bolestima zavisnosti, reproduktivnom zdravlju i zaštiti životne sredine. Nosioci aktivnosti su predmetni nastavnici/e i učenici/e kroz realizaciju obaveznih izbornih sadržaja. Organizuju se gostovanja stručnjaka, javni časovi za učenike/ce, roditelje i nastavnike/ce na temu socijalnih i zdravstvenih potreba učenika/ca.

Učenici/e se, u skladu sa svojim interesovanjima, uključuju u rad neke od brojnih sekcija koje su aktivne u Školi u okviru obaveznih izbornih sadržaja, kao i u rad nekoliko formiranih klubova. Sekcije i klubovi imaju planove rada i pišu godišnje izvještaje o svom radu, ali nema precizne evidencije o broju učenika/ca koji su obuhvaćeni ovim vidom podrške. Školski prostor je oplemenjen posterima i kreativnim panoima, nastalim kao proizvod realizovanih aktivnosti sekcija. U razgovoru sa učenicima/cama i predstavnicima/cama Učeničkog parlamenta ističe se da se oni rado uključuju u rad sekcija. Ovo potvrđuje rezultat ankete sprovedene među učenicima/cama, gdje na konstataciju da imaju mogućnost da se uključe u rad sekcija po izboru 66% učenika/ca se potpuno slaže, 22% se djelimično slaže, 6% se ne slaže i 6% ne zna. Međutim, anketa pokazuje i da učenici/e nijesu u potpunosti zadovoljni vannastavnim aktivnostima koje organizuje Škola (izleti, posjete ustanovama, druženja sa učenicima drugih škola).

Škola je formirala Tim za podršku i praćenje rada sa talentovanim učenicima/cama koji je, poslije identifikacije učenika/ca, odredio koje će se aktivnosti i na kojem nivou realizovati i to kroz redovnu nastavu i vannastavne aktivnosti. Na Festivalu nauke i umjetnosti „Misterija vrijeme“ 10. i 11. juna u organizaciji Škole, kojim je obilježen kraj nastavne 2023/24. godine, svoj rad sa talentovanim učenicima predstavili su aktivni crnogorskog-srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti, istorije, muzičke i likovne umjetnosti, šest stranih jezika, kao i fizičkog vaspitanja. Učenici Škole osvojili su 26 nagrada na državnom takmičenju: 11 prvih, osam drugih i sedam trećih mjesta, a na Olimpijadi znanja 18 nagrada: osam prvih, dvije druge i osam trećih.

Škola je formirala Tim za inkluziju koji radi na osnovu operativno razrađenog Plana. U Školi je pet učenika/ca sa Rješenjem o usmjerenju. Pošto se radi o učenicima/cama sa fizičkim smetnjama, njima se prilagođavaju uslovi pohađanja nastave u vidu asistivne tehnologije. Škola ima jednog asistenta u nastavi. Plan ITP urađen je u skladu sa standardizovanim obrascem. Tim za karijernu orijentaciju uglavnom realizuje svoje planirane aktivnosti u cilju pružanja podrške učenicima/cama za odabir fakulteta u zemlji, okruženju i inostranstvu. Međutim, podaci dobijeni u anketi za učenike/ce ukazuju da učenici/e u Školi ne dobijaju dovoljno informacija o ovom pitanju, jer se sa konstatacijom „U školi dobijamo informacije o izboru srednje škole/fakulteta i izboru zanimanja“ u potpunosti slaže svega 17% učenika/ca, 29% se djelimično slaže, 34% se ne slaže i 20% ne zna. Jedan broj učenika/ca su dobitnici stipendija prestižnih univerziteta u inostranstvu.

Preporuke:

U izvještajima timova navoditi zaključke i prijedloge mjera za poboljšanje, pratiti efekte.

Intenzivirati edukacije učenika/ca o prevenciji nasilja, bolesti zavisnosti itd.

Edukaciju učenika/ca za razvijanje socijalnih i emocionalnih vještina obogatiti aktivnostima na temu ljudskih prava i prava djeteta.

Osmisliti raznovrsnije i interesantnije vannastavne aktivnosti koje će odgovarati interesovanjima i potrebama učenika/ca, i obezbijediti veću uključenost učenika/ca u planiranju i organizaciji ovih aktivnosti, kako bi se povećala njihova motivacija i angažovanost. Posvetiti više pažnje karijernoj orijentaciji učenika/ca kroz realizaciju aktivnosti koje su predviđene Planom rada Tima za karijernu orijentaciju.

U odnosu na konkretan slučaj povodom kojeg je naložen vanredni djelimični nadzor, na osnovu uvida u dokumentaciju i analizu ankete i razgovora sa učenicima/cama i predstavnicima/cama Učeničkog parlamenta, konstatuje se sljedeće:

Stručne saradnice u Školi sa kojima je obavljen razgovora nijesu bili obaviješteni o prvom slučaju seksualnog uznemiravanja prije nego su o tome saznali iz medija. Na upit koje je aktivnosti Škola sprovela nakon saznanja o prvom slučaju, Škola je na uvid dala rezultate ankete za učenike/ce. Anketa koja je sprovedena u aprilu 2022. godine (polu godine nakon što je učenica Školi prijavila seksualno uznemiravanje od strane nastavnika) u sklopu samoevaluacije je anketa opšteg tipa i u vezi sa ovim konkretnim slučajem nije dala nikakve informacije. Povodom ovog slučaja, a nakon saznanja u javnosti, održana je vanredna sjednica Nastavničkog vijeća 08.12. 2024. godine na kojoj je u vezi sa prvim slučajem upoznalo Nastavničko vijeće sa hronologijom događaja od oktobra 2021. godine. U anketi vezanoj za drugi slučaj, koja je realizovana neposredno po saznanju, učenici/e ne osuđuju nastavnika. Predstavnicima Savjeta roditelja su u razgovoru izrazili stav da nastavnik CSBH ne treba da se vrati u Školu i da treba prepustiti nadležnim organima da djeluju u okviru svojih nadležnosti.

Preporuka: U cilju obezbjeđivanja sigurnog okruženja za učenje i rad u Školi neophodna je promptna reakcija na sva saznanja koja upućuju na moguće slučajeve uznemiravanja i nasilja nad učenicima/cama. (sprovođenje ciljane ankete među učenicima/cama, obavljanje razgovora sa fokus grupama, prijava nadležnim institucijama, uključivanje Tima za prevenciju i suzbijanje nasilja i vandalizma, organizovanje radionica za učenike/ce i nastavnike/ce na temu prepoznavanja i prevencije seksualnog uznemiravanja i sl.)

Ključna oblast: ETOS

Standard A.3.1. Međusobni odnosi učenika/ca i zaposlenih zasnovani su na povjerenju i na poštovanju pravila

Usvojena dokumenta (propisana pravila ponašanja) i formirano tijelo/organ na nivou Škole imaju za cilj promovisanje/uspostavljanje nenasilne kulture i prakse svih učesnika/ca u životu i radu Škole (Pravilnik o kućnom redu, Kodeks oblačenja, Etički kodeks; Etički odbor; Kutija povjerenja). Rezultati sprovedene ankete pokazuju da većina nastavnika/ca poštuje Kućni red Škole i pravila ponašanja i da podstiče učenike/ce da ih poštuju. (u potpunosti saglasno 92%, djelimično saglasno 8%). Sprovedena anketa za učenike/ce pokazuje i da učenici/e poštuju Kućni red Škole (u potpunosti saglasno 85%, djelimično saglasno 10%, nije saglasno 3%, ne zna odgovor na navedenu tvrdnju 2%). Međutim, kada je u pitanju ocjena učenika/ca o *poštovanju kućnog reda škole i pravila ponašanja*, dakle praćenje poštovanja Kućnog reda od strane uprave Škole, mišljenja učenika/ca su podijeljena. Skoro polovina učenika/ca u potpunosti se slaže sa navedenom tvrdnjom (45%), djelimično se slaže 40% učenika, dok se 12% učenika ne slaže sa navedenom tvrdnjom i 3% učenika/ca se nije izjasnilo. Većina roditelja u potpunosti se slaže (64%) ili se djelimično slaže (29%) da su *upoznati sa pravilima ponašanja i kućnim redom u školi*, dok se sa ovom tvrdnjom ne slaže 4% anketiranih roditelja i nije se izjasnilo (3%). Ovi rezultati naročito među učenicima/cama ukazuju na potrebu za ozbiljnijim preispitivanjem trenutnog stanja i sprovođenja školskih pravila. Ovo nezadovoljstvo može biti posljedica neadekvatne primjene pravila, nedosljednosti u njihovom sprovođenju ili nedostataka jasne komunikacije o važnosti i svrsi tih pravila.

Periodično se analiziraju stavovi/mišljenja učenika/ca iz Kutije povjerenja. Aktuelni slučajevi odnosa nastavnika/ca i učenika/ca, kroz ovaj vid komunikacije se ne navode, niti problematizuju. U sprovedenoj anketi za učenike/ce od strane Stručne službe Škole, po neposrednom saznanju za drugi slučaj prepoznat kao neadekvatna komunikacija između učenika/ca i nastavnika/ca, učenici/e su uglavnom stava da se radi o veoma uspješnom nastavniku, da povremene šale sa njim učenici/e ne doživljavaju kao neprimjerene i da u njima ne vide ništa sporno.

U razgovoru su učenici/ce (predstavnic/e Učeničkog parlamenta i drugi učenici/e Škole) istakli da komunikacija sa direktoricom Škole (posebno aktuelizuju komunikaciju u slučaju matorske ekskurzije, odlazak na Sajam knjiga) nije na nivou koji oni očekuju. Učenici/ce su ujedno naveli da nemaju dobru komunikaciju sa stručnim saradnicama u školi, i da od njih ne očekuju adekvatnu pomoć i podršku. Smatraju da se prijavljeni slučajevi samo problematizuju, da nema efekata, te se stoga nerado obraćaju za bilo koji vid podrške.

Sa navedenom tvrdnjom iz ankete da *Imam slobodu da se obratim direktoru ako imam neki problem*, mišljenja učenika su sljedeća: svega 18% se u potpunosti slaže, a djelimično se slaže 22% učenika/ca. Većina učenika/ca se ne slaže sa navedenom tvrdnjom ili ne zna odgovor na ovo pitanje (51% se ne slaže, a 9% ne zna odgovor). Slični su stavovi i mišljenja učenika/ca i kada su u pitanju stručne saradnice, gdje svega 23% učenika/ca u potpunosti se slaže sa tvrdnjom *Imam slobodu da se obratim stručnim saradnicama jer dobijam korisne savjete, pomoć i podršku*, djelimično se slaže 32% učenika/ca, dok se 35% učenika/ca ne slaže sa ovom tvrdnjom ili ne zna

odgovor (10%). Da *svojim ponašanjem i radom direktor i pomoćnici daju dobar primjer učenicima* u potpunosti se slaže svega 15% učenika/ca, djelimično 25% anketiranih učenika/ca, dok se polovina učenika/ca (50%) ne slaže sa ovom tvrdnjom ili ne zna odgovor (10%). Ovi podaci ukazuju koliki je stepen demokratizacije Škole, kao i koliko se u praksi stvarno uvažava i poštuje participativnost učenika. Sličnog stava su i roditelji, te su se na konstataciju da *svojim ponašanjem i radom direktor/uprava škole daje dobar primjer učenicima*, u potpunosti usaglasili 29% anketiranih roditelja, djelimično 28%, dok se sa navedenom tvrdnjom ne slaže 33% roditelja i nije se izjasnilo 10%. Navedeni rezultati, bilo da su zasnovani na iskustvu roditelja sa upravom Škole, bilo kao posredovana informacija preko djece, ili na drugi način, pokazuju koliki je stepen povjerenja u Školu i kakav je kvalitet međusobnih odnosa na relaciji dijete – uprava Škole. Ranije smo istakli da je iz perspektive roditelja najvažniji odnos uprave Škole i nastavnika prema njihovoj djeci. Sudeći po ovim podacima, zaključuje se da uprava Škole u dovoljnoj mjeri nije razvila komunikaciju i klimu zasnovanu na potrebnom povjerenju, poštovanju i prihvaćanju u odnosima prema učenicima/cama.

Zaključuje se da se radi o karakteristikama dominantno tradicionalne Škole u kojoj je ograničen kvalitet međusobnih odnosa i nije razvijeno povjerenje učenika/ca u upravu Škole i stručne saradnice.

Roditelji izražavaju podijeljena mišljenja na anketnu tvrdnju *Imam dobru saradnju i komunikaciju sa direktorom škole*. Sa navedenom tvrdnjom u potpunosti se slaže 29% roditelja, djelimično 19%, dok se ne slaže 31% anketiranih roditelja i nije se izjasnilo 21% anketiranih roditelja. Podaci najočiglednije pokazuju da je kvalitet partnerstva između Škole i roditelja uglavnom tradicionalan i da je potrebno razvijati otvorenije mehanizme saradnje sa svim roditeljima učenika/ca. Dakle, na osnovu ovih podataka ne možemo govoriti o partnerstvu Škole i roditelja, jer partnerski odnosi podrazumijevaju potpuno otvorenu, dvosmjernu komunikaciju i međusobnu podršku u ostvarivanju zajedničkog cilja i roditelja i Škole – dobrobit i optimalni razvoj djeteta.

Međutim, direktorica Škole u razgovoru navodi da je komunikacija uspostavljena i to sa svim odjeljenjima/predstavnicima/cama odjeljenja, o čemu svjedoči detaljna i uredna evidencija o sprovedenim razgovorima na osnovu kojih se planiraju i sprovode odgovarajuće mjere/aktivnosti. Pored navedenog, direktorica Škole ističe mogućnost komunikacije sa učenicima/cama putem e-maila, gdje se učenici/e se po potrebi mogu obratiti Školi, dati prijedloge, sugestije, uputiti kritike i slično (svaki/a učenik/ca ima otvorenu e-mail adresu). Međutim, prema njenim riječima, tu mogućnost učenici/e do dana nadzora nijesu koristili. Komunikacija se uspostavlja i kroz rad Učeničkog parlamenta.

Sa ponuđenom tvrdnjom iz ankete da *Svojim ponašanjem i radom nastavnici daju dobar primjer učenicima*, u potpunosti se slaže (19%) ili djelimično (51%) učenika/ca, dok se ne slaže 24% ili se nije izjasnilo 6% anketiranih učenika/ca. Identični stavovi i mišljenja učenika/ca su u odgovoru na tvrdnju da se nastavnici prema učenicima/cama odnose dobronamjerno i sa uvažavanjem roditelja. I roditelji izražavaju negativan stav u odnosu na anketnu konstataciju da *Svojim ponašanjem i radom nastavnici daju dobar primjer učenicima* (u potpunosti se slaže 23%, djelimično se slaže 48%, ne slaže 27% i ne zna odgovor 2%).

U poređenju sa stavovima i mišljenjima učenika/ca o ovom pitanju, rezultati su veoma slični, što znači da su roditelji, iako dobijaju pretežno posredovane informacije o radu Škole, dobro informisani od strane svoje djece. Brojne studije su pokazale da je, s gledišta roditelja, najvažnije pitanje odnosa između nastavnika i njihovog djeteta, dakle pitanje emocionalne i svake druge sigurnosti, nezavisno od toga da li su i koliko su roditelji uključeni u školski život, tako da su oni veoma motivisani da se što više informišu o ponašanju nastavnika i njihovim odnosima sa djecom u Školi. To je jedan od glavnih i motivišućih razloga saradnje roditelja sa nastavnicima i Školom, pored brige za sigurnost učenika/ca u Školi, odnos među vršnjacima i školski uspjeh. Roditelji nijesu u potpunosti zadovoljni ni odnosom pojedinih nastavnika/ca prema njihovom djetetu (u potpunosti se slaže 39%, djelimično 50%, dok se sa navedenom tvrdnjom ne slaže 10% roditelja). Za roditelja je u prvom planu važan kvalitet odnosa između nastavnika i njihove djece, što je prema ovim podacima potrebno dalje unapređivati. Ovdje treba imati u vidu činjenicu da pored posredovanih informacija preko djece, koje u osnovi mogu biti i subjektivne a ponekad selektivne i djelimične, roditelji donose ovakve i slične ocjene i na osnovu iskustva sa Školom i nastavnicima.

Navedeni rezultati sugerišu da je socioemocionalno učenje u nastavi i van nastave nedovoljno prisutno, kao i da je vaspitna funkcija Škole nedovoljno zastupljena. U Školi se vaspitava prije svega primjerom nastavnika/ca, te ovo pitanje treba dublje istražiti i unaprijediti praksu kroz dodatne hospitacije i edukaciju nastavnika/ca o socioemocionalnom i interaktivnom učenju. U radu Stručne službe Škole vidljive su aktivnosti koje posredno i neposredno uključuju učenike/ce (individualni razgovori, Kutija povjerenja, Tim za prevenciju i zastitu učenika/ca od nasilja i sprečavanja vandalizma, Učenički parlament...). Na osnovu uvida u evidenciju Stručne službe (evidencioni list), u slučaju neprimjerenog odnosa nastavnika/ce prema učeniku/ci (ophođenje-komunikacija nastavnika sa učenicima/cama) Škola sprovodi određene mjere koje se sastoje od razgovora sa nastavnikom/com, po potrebi se traže pisane izjave nastavnika/ca, a u dva slučaja, predmeti su procesuirani Etičkom odborom i dokumentacija o sprovedenoj proceduri čuva se u dosijeu nastavnika/ca. Kada je u pitanju pomenuti slučaj sa nastavnikom R.Č. u evidenciji Stručne službe se ne nalaze podaci o obavljenim razgovorima. Takođe, ovaj predmet nije procesuiran Etičkom odborom, kad je oformljen 2022. godine. Na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji za školsku 2023/24. godinu, Tim za Etos predložio je Akcioni plan koji ima za cilj poboljšanje etosa u Školi u školskoj 2024/25. godini. Fokus je na poboljšanju međuljudskih odnosa, komunikacije, osjećaja pripadnosti, jednakosti i saradnje.

Da se *nastavnici jednako odnose prema svim učenicima*, u potpunosti se slaže 11% anketiranih učenika/ca, djelimično se slaže 28%, dok se više od polovine učenika/ca (60%) ne slaže sa navedenom tvrdnjom. Ovakvi negativni rezultati ukazuju na problem jednakosti i pravednosti u Školi, kao osnove etičnosti i profesionalnosti nastavnika/ca, što treba dodatno istražiti kroz samoevaluaciju o ukupnoj socijalnoj klimi u Školi. Takođe, ovakvi stavovi većine učenika/ca ukazuju i da su odnosi između nastavnika/ca i učenika/ca u drugom planu, izvan sfere interesovanja odjeljenjskih starješina, odjeljenjskih vijeća, direktorice Škole, stručnih saradnica, te da nedostaje refleksija i samorefleksija nastavnika/ca o svom pedagoškom i vaspitnom radu.

Preporuke:

Unaprijediti postojeća i uvesti nova pravila u cilju prevencije i sprječavanja svih oblika uznemiravanja i nasilja, pratiti implementaciju, a u proces uključiti i učenike/ce.

Izgraditi klimu povjerenja, međusobnog uvažavanja i prihvatanja u odnosima učenika/ca i uprave Škole, stvaranjem konstruktivnog okruženja, gdje se čuje glas učenika i njihovo aktivno uključivanje, posebno u odnosima sa stručnim saradnicima i svih zaposlenih u Školi, da u svakom trenutku budu najveća podrška i pomoć učenicima/cama.

Uprava Škole, a prije svega stručni saradnici i odjeljenjske starješine da obezbijede veću participativnost, aktivno učešće učenika/ca i klimu povjerenja u Školi na nivou odjeljenjske zajednice i Učeničkog parlamenta.

Kroz samoevaluaciju i učešće svih u Školi kroz anketu i razgovore sa svim učesnicima obrazovno-vaspitnog procesa, obezbijediti veći kvalitet jednakosti i pravednosti postupanja nastavnika/ca kroz odnose uvažavanja i povjerenja prema učenicima/cama, da se učenici/e osjećaju sigurno u Školi i da imaju slobodu i povjerenje da se obrate za pomoć i podršku odjeljenjskim starješinama, upravi Škole i svakom nastavniku/ci.

Poboljšati kvalitet rada odjeljenjskih zajednica kroz: česte hospitacije, periodično anketiranje učenika/ca o socijalnoj klimi u odjeljenju, praćenje rada odjeljenjskih starješina i evaluaciju.

Standard A.3.2. Škola je obezbijedila sistematičnu zaštitu učenika od nasilja

U Školi je formiran Tim za prevenciju i zaštitu učenika/ca od nasilja i sprečavanja vandalizma. Na vidnim mjestima u Školi (oglasna tabla na holovima) nalaze se imena i kontakt podaci članova Tima za podršku učenicima/cama u slučaju nasilja. Iz razgovora s učenicima/cama i uvida u školsku dokumentaciju, zaključuje se da su učenici/e upoznati sa radom Tima. U zapisnicima o radu Tima ne uočava se aktuelizovanje bilo kog slučaja nasilja. Učenici/e, zaposleni/e i roditelji su informisani o oblicima i nivoima nasilja, ulogama, procedurama u reagovanju i drugim važnim informacijama iz ove oblasti, što potvrđuje školska dokumentacija i obavljani razgovori s učenicima/cama.

U cilju bezbjednosti učenika/ca Škola je sačinila Plan dežurstva nastavnika/ca, učenika/ca i tehničkog osoblja u šta smo se uvjerali prilikom boravka u Školi. Sa tvrdnjom da škola vodi *brigu o bezbjednosti učenika* (dežurstva nastavnika, kontrola ulaska u školu, preduzimanje mjera...) u potpunosti se slaže 43% roditelja, djelimično 32%, dok se ne slaže 12% i nije se izjasnilo 13%. Da se u Školi osjećaju sigurno, u potpunosti je saglasno 36%, djelimično je saglasno 41%, nije saglasno 21%, ne zna 2% učenika/ca, rezultat je ankete sprovedene među učenicima/cama od strane Zavoda za školstvo. Osjećaj nesigurnosti učenika/ca je vjerovatno izraženiji budući da učenici/e u velikom procentu nemaju slobodu da se obrate upravi Škole, stručnim saradnicima i nastavnicima/cama za pomoć i podršku. Slični stavovi učenika/ca su i o osjećanju prijetnosti u Školi. Svega 19% učenika/ca osjeća se prijatno u Školi, često 46% učenika/ca, ponekad 27% učenika/ca i nikada 8% anketiranih učenika/ca. Ovakvi rezultati otvaraju brojna druga pitanja za

istraživanja, kao što su: koliki je uticaj osjećanja nesigurnosti i neprijatnosti učenika/ca u Školi na njihova postignuća i mentalno zdravlje, da li je Škola obezbijedila sigurno i podsticajno okruženje i inkluzivnost svih učesnika/ca u obrazovno-vaspitnom procesu, da li Škola funkcioniše kao „dobra zajednica“, gdje se svi osjećaju sigurno, prijatno, prihvaćeno, poštovano i uvaženo. Da je *doživio/doživjela nasilje od drugih učenika/ca* smatra 16% učenika/ca, pokazuje sprovedena anketa za učenike/ce. Na pitanje *da li si doživio nasilje od drugih učenika*, većina učenika/ca (84%) odgovorila je negativno, dok 16% učenika/ca ima iskustvo nasilja u Školi i to više puta u toku nedjelje (13%), jedanput nedjeljno (9%), povremeno (44%) i samo jednom (34%). Kada je riječ o oblicima vršnjačkog nasilja, verbalno nasilje je najizraženije (13%), potom socijalno nasilje (12%), digitalno (5%), fizičko (4%) i seksualno (2%). Učenici sa iskustvom nasilja od strane drugih učenika/ca u odgovoru na otvoreno pitanje naveli su da su se najčešće povjerali roditeljima (19%), potom drugu/drugarici (9%), odjeljenjskom starješini (5%) i upravi Škole (4%). Veliki broj učenika/ca (31%) naveo je da se nije nikome povjerio u Školi, što se može tumačiti nepovjerenjem u upravu Škole, odjeljenjskog starješinu, stručne saradnike/ce i nastavnike/ce. U odgovoru na ovo pitanje posebno je indikativno i zabrinjavajuće za Školu da nijedan učenik/ca sa iskustvom nasilja nije naveo da se najprije obratio stručnim saradnicama, koje su, zajedno sa odjeljenjskim starješinom prva podrška, pomoć i uvijek otvorena vrata učenicima/cama u svim situacijama. Ovi podaci zabrinjavaju, posebno imajući u vidu nultu toleranciju na svaku vrstu nasilja u Školi, i između ostalog, ukazuju na prisustvo nasilja u Školi, kao i na nedovoljno razvijene mehanizme prevencije nasilja i postupanja u slučajevima nasilja.

Pored izraženog nepovjerenja većine učenika/ca da se obrati upravi Škole i stručnim saradnicama za pomoć i podršku koje smo ranije opisali, kada je riječ o nasilju i razlozima neprijavlivanja, 42% učenika/ca kao razloge neprijavlivanja nasilja navodi nereagovanje Škole na prijave nasilja, 22% učenika/ca ima nepovjerenje u nastavnike/ce, 7% učenika/ca ima nepovjerenje u odjeljenjskog starješinu, 21% učenika/ca ima strah od osude drugova/drugarica iz odjeljenja i 8% učenika/ca ima strah od učenika/ce koji/a je bio nasilan/na. Kada učenici/e prijave vršnjačko nasilje zaposlenima u Školi, 25% učenika/ca sa iskustvom nasilja smatra da Škola nije reagovala, 8% učenika/ca da je Škola razgovarala sa počiniocem/počiniteljkom nasilja, 5% učenika/ca da je počinilac/ počiniteljka nasilja kažnjen/na i 62% učenika/ca ne zna odgovor na ovo pitanje. Polazeći od proklamovanog principa nulte tolerancije na nasilje u Školi, navedena mišljenja i stavovi učenika/ca su za zabrinutost. Ako su časovi nezanimljivi i dosadni polovini anketiranih učenika/ca, što su potvrdili rezultati ovog upitnika, i ako Škola nije izgradila odnose slobodnog iskazivanja mišljenja i stavova učenika/ca i povjerenja u međusobnim odnosima, posebno u okvirima odjeljenjske zajednice, zbog čega se veliki broj učenika/ca osjeća nesigurno u Školi, nedovoljno reagovanje Škole na prijavljene slučajeve nasilja, pojave nasilja i nepovjerenje učenika/ca u pogledu prijavljivanja nasilja je logična posljedica takvog stanja.

Takođe, kada je u pitanju iskustvo nasilja učenika/ca od strane nastavnika/ca, rezultati su upozoravajući. Iskustvo nasilja od strane nastavnika/ca ima 24% učenika/ca koje se dešavalo: više puta u toku nedjelje (9% učenika/ca), jedanput nedjeljno (14% učenika/ca), povremeno (38% učenika/ca) i samo jednom (39% učenika/ca). Većina učenika/ca (76%) nije doživjela nasilje od strane nastavnika/ca. Prema mišljenju učenika/ca sa iskustvom nekog oblika nasilja od strane nastavnika/ce, najprijetniji oblik nasilja je psihičko-verbalno nasilje (91%), seksualno (6%) i fizičko

(3%). Najveći broj anketiranih učenika/ca (73%) je izjavio/la da nije trpio nasilje od strane nastavnika/ca. Učenici/e sa iskustvom nasilja od strane nastavnika/ca u odgovoru na otvoreno pitanje najčešće su se povjerali roditeljima (25%), potom drugovima/drugaricama iz odjeljenja (10%), odjeljenjskom starješini (5%), upravi Škole (3%). Veliki broj učenika/ca (20%) u odgovoru na ovo pitanje naveo je da se nije povjerio nikome u Školi, jer nema povjerenje zbog nereagovanja Škole. Kao glavne razloge neprijavlivanja nasilja od strane nastavnika/ca, kao i u slučajevima vršnjačkog nasilja, učenici/e su naveli nepovjerenje, i to: u direktora Škole (27%), odjeljenjskog starješinu (6%), strah od osude drugih nastavnika/ca (14%), strah od nastavnika/ca koji je bio nasilan prema njima (18%) i zato što Škola ne reaguje na njihove prijave nasilja (35%). Rezultati upitnika o vršnjačkom nasilju i nasilju nastavnika/ca prema učenicima/cama ukazuju da učenici/e nemaju dovoljnu podršku i povjerenje u upravu Škole u slučajevima nasilja, da nažalost stručne saradnice nijesu vidljive i prepoznate od strane učenika/ca kao njihova podrška i pomoć, kao i da odjeljenjske starješine nemaju očekivano povjerenje od strane učenika/ca. Vršnjačko nasilje kao i nasilje nastavnika/ca prema učenicima/cama, ma u kom procentu bilo prisutno, ima razorne i dugoročne posljedice na mentalno zdravlje učenika/ca, kao što su društvena izolacija, depresija i anksioznost, trauma, gubljenje samopoštovanja, nasilno ponašanje i sl.

Preporuke:

Sprovesti istraživanja/analize u vezi sa bezbjednošću učenika/ca tokom godine.

Izveštaj o realizaciji Plana Tima za prevenciju i zaštitu učenika/ca od nasilja i sprečavanja vandalizma treba da sadrži i relevantne podatke o bezbjednosti učenika/ca tokom školske godine (podatke dobijene na osnovu istraživanja), kao i kritički osvrt na preduzete aktivnosti (akcent na staviti na kvalitet procesa).

Na osnovu sveobuhvatne analize definisati prijedloge za unapređenje, kao dobro polazište za definisanje Plana aktivnosti Tima za narednu školsku godinu.

Unaprijediti sistem prevencije svih oblika nasilja u Školi sa jasnim procedurama, zaduženjima i odgovornostima zaposlenih, kako bi bio efikasan i održiv.

U okviru prevencije nasilja u svim navedenim slučajevima nasilja u Školi preduzeti hitne mjere intenzivne edukacije učenika/ca i nastavnika/ca o nasilju, prevenciji nasilja, načinu prijavljivanja i procedurama u slučajevima nasilja i socioemocionalnom učenju, kako bi učenici/e i nastavnici/e unaprijedili znanja i vještine potrebne za izgradnju sigurnog i podsticajnog okruženja.

Na sve izražene pojave vršnjačkog i nasilja nastavnika/ca prema učenicima/cama u Školi, posebno seksualnog od strane nastavnika, neophodno je preduzeti hitne mjere da se kroz anonimnu ciljanu anketu, povjerljive razgovore sa učenicima/cama i na drugi način ispita svaka sumnja koja je navedena u rezultatima ovog upitnika i postupi u skladu sa propisima.

Standard A.3.3. U školi je razvijena saradnja i promocija rezultata na svim nivoima

Škola je formirala Učenički parlament koji radi u skladu sa donesenim Statutom. U Školi postoji dokumentacija o radu Učeničkog parlamenta (planovi rada, zapisnici o realizovanim aktivnostima). Uvidom u rad Učeničkog parlamenta (zapisnici) uočili smo da učenici/e daju mišljenja i o tome kojeg nastavnika treba pohvaliti, i da se među navedenim nastavnicima/cama nalazi i ime profesora R. Č. Da su *upoznati sa radom Učeničkog parlamenta* u potpunosti je saglasno 30% učenika/ca, djelimično je saglasno 25%, nije saglasno 34%, ne zna 11%, pokazatelji su sprovedene ankete za učenike/ce. U sprovedenoj anketi za učenike/ce većina učenika/ca se izjasnila da ima svog predstavnika/cu u Učeničkom parlamentu (94% u potpunosti saglasno, djelimično saglasno 3%, nije saglasno 2%).

Škola na različite načine ostvaruje promociju postignutih rezultata učenika/ca (pojedinačni i grupni), nastavnika/ca i zaposlenih (školski sajt, Ljetopis Škole, školski prostor, Facebook stranica Škole, Instagram profil Škole, YouTube kanalu Škole, obilježavanja značajnih događaja u Školi, lokalni mediji, Godišnji izvještaj o radu Škole...).

Planirani su i evidentirani različiti oblici komunikacije sa roditeljima (individualni i grupni roditeljski sastanci, elektronskim putem, putem društvenih mreža....). Roditelji koriste mogućnost prisustva otvorenoj učionici, odnosno javnim časovima, koji su iz njihovog ugla (mišljenje članova/ica Savjeta roditelja tokom obavljenog razgovora) uspješno organizovani. Međutim, roditelji su samo djelimično zadovoljni realizacijom roditeljskih sastanaka. Tako se u odnosu na konstataciju da su *roditeljski sastanci sadržajni i korisni* djelimično pozitivno izjasnilo 40% anketiranih roditelja, dok se 9% roditelja ne slaže sa navedenom tvrdnjom, a 1% nije se izjasnilo. Sa tvrdnjom da *na roditeljskim sastancima roditelji razgovaraju o sigurnosti djece i prevenciji nasilja*, slaže se 62% roditelja, dok se 38% ne slaže. Na roditeljskim sastancima na osnovu ovih podataka ne znamo da li Škola praktikuje tematska predavanja ili radionice, npr. o prevenciji nasilja i reagovanjima u slučajevima nasilja ili nekim drugim aktuelnim problemima.

U razgovoru sa predstavnicima/cama Savjeta roditelja, istaknuto je da roditelji aktivno učestvuju u životu i radu Škole i da se njihove inicijative uvažavaju (pokretanje projekata, stručna pitanja...), da se ostvaruje dobra komunikacija kako sa upravom Škole, tako i sa svim zaposlenima. Da su povodom aktuelnog slučaja nastavnika R. Č. zauzeli stav da sa etičkog stanovišta osuđuju postupak nastavnika, a da ostale pojedinosti ne komentarišu, već ostavljaju nadležnim organima, da djeluju u skladu sa svojim nadležnostima. Takođe, istakli su da podržavaju direktoricu Škole i smatraju da je u datom trenutku uradila sve u skladu sa Zakonom.

Uvidom u dokumentaciju Škola ostvaruje uspješnu saradnju sa ustanovama, organizacijama, udruženjima lokalne samouprave. Prate se aktivnosti lokalne uprave u oblasti kulture, umjetnosti i sporta i u skladu sa mogućnostima Škola uzima učešće. Oblici saradnje vidljivi su, pored ostalog, na školskom sajtu, Godišnjem planu rada, Ljetopisu i drugim školskim dokumentima.

Na tvrdnju *da su roditelji uključeni u različite aktivnosti u školi* (radionice u vezi sa suzbijanjem nasilja u Školi, narkomanije, alkoholizma, reproduktivnim zdravljem, nastavkom školovanja i

izborom zanimanja, radionice nediskriminacije...) u potpunosti se slaže 15% roditelja, djelimično 22%, dok se ne slaže 37% roditelja i nije se izjasnilo 26% roditelja.

Škola organizuje sastanke sa predstavnicima različitih institucija (MUP-a, kancelarije Ombudsmana, Doma zdravlja Podgorica, Centra za socijalni rad) s ciljem da se predstavne školske aktivnosti vezane za prevenciju nasilja, stavljajući akcenat na zapažanja i preporuke učenika/ca sa održanih radionica. Na sjednicama Savjeta roditelja predstavljaju se aktivnosti Tima za prevenciju i suzbijanje nasilja i vandalizma. Sa tvrdnjom *informisani smo o odlukama i zaključcima Savjeta roditelja* se slaže u potpunosti 75% roditelja, djelimično se slaže 20% dok se ne slaže 5%. Iz navedenih nalaza zaključuje se da su roditelji značajno bolje ocjenjivali Školu kada su imali mogućnost da na osnovu svog iskustva odgovaraju na pitanja (roditeljski sastanci, saradnja sa odjeljenjskim starješinom, Savjet roditelja, i sl.), a da su niže procjene davali na odgovore kad su procjene vršili na osnovu posredovanih informacija, preko svoje djece ili na drugi način.

Sa prezentacijom koja sadrži brojne podatke o nasilju (oblici, uzroci, posljedice, kontakti osoba/institucija kome se mogu obratiti u slučaju nasilja) upoznati su svi učenici Škole, koja je poslata i Savjetu roditelja, kako bi roditelji bili upoznati sa navedenom temom. U Školi funkcioniše i Tim vršnjačkih edukatora.

Na osnovu neposrednog uvida u dokumentaciju, o svim prijavljenim slučajevima vršnjačkog nasilja i/ili neprimjerenog ponašanja učenika/ca postoji evidencija koju vodi psihološkinja Škole na tri nivoa i to: u ličnoj bilježnici, popunjavanjem formulara/evidencionog lista, objedinjavanjem podataka shodno zahtjevima/mogućnostima aplikacije MEIS.

U kontinuitetu se rade izvještaji o realizovanim aktivnostima koji sadrže pokazatelje ostvarenosti, kao i određene prijedloge za unapređenje. Međutim, nedostaje kritički osvrt na preduzete aktivnosti, odnosno da li su sprovedene aktivnosti imale za rezultat adekvatan nivo bezbjednosti učenika/ca, a izostaju i jasne preporuke za unapređenje.

Preporuka:

Uspostaviti kontinuiranu komunikaciju i saradnju Učeničkog parlamenta sa učenicima/cama Škole.

Podsticati uključenost/motivaciju roditelja za većim angažmanom u radu Škole.

Organizovati tematske roditeljske sastanke na aktuelne probleme iz života Škole (svi vidovi nasilja, izostanci sa časova, i sl.).

izborom zanimanja, radionice nediskriminacije...) u potpunosti se slaže 15% roditelja, djelimično 22%, dok se ne slaže 37% roditelja i nije se izjasnilo 26% roditelja.

Škola organizuje sastanke sa predstavnicima različitih institucija (MUP-a, kancelarije Ombudsmana, Doma zdravlja Podgorica, Centra za socijalni rad) s ciljem da se predstave školske aktivnosti vezane za prevenciju nasilja, stavljajući akcenat na zapažanja i preporuke učenika/ca sa održanih radionica. Na sjednicama Savjeta roditelja predstavljaju se aktivnosti Tima za prevenciju i suzbijanje nasilja i vandalizma. Sa tvrdnjom *informisani smo o odlukama i zaključcima Savjeta roditelja* se slaže u potpunosti 75% roditelja, djelimično se slaže 20% dok se ne slaže 5%. Iz navedenih nalaza zaključuje se da su roditelji značajno bolje ocjenjivali Školu kada su imali mogućnost da na osnovu svog iskustva odgovaraju na pitanja (roditeljski sastanci, saradnja sa odjeljenjskim starješinom, Savjet roditelja, i sl.), a da su niže procjene davali na odgovore kad su procjene vršili na osnovu posredovanih informacija, preko svoje djece ili na drugi način.

Sa prezentacijom koja sadrži brojne podatke o nasilju (oblici, uzroci, posljedice, kontakti osoba/institucija kome se mogu obratiti u slučaju nasilja) upoznati su svi učenici Škole, koja je poslata i Savjetu roditelja, kako bi roditelji bili upoznati sa navedenom temom. U Školi funkcioniše i Tim vršnjačkih edukatora.

Na osnovu neposrednog uvida u dokumentaciju, o svim prijavljenim slučajevima vršnjačkog nasilja i/ili neprimjerenog ponašanja učenika/ca postoji evidencija koju vodi psihološkinja Škole na tri nivoa i to: u ličnoj bilježnici, popunjavanjem formulara/evidencionog lista, objedinjavanjem podataka shodno zahtjevima/mogućnostima aplikacije MEIS.

U kontinuitetu se rade izvještaji o realizovanim aktivnostima koji sadrže pokazatelje ostvarenosti, kao i određene prijedloge za unapređenje. Međutim, nedostaje kritički osvrt na preduzete aktivnosti, odnosno da li su sprovedene aktivnosti imale za rezultat adekvatan nivo bezbjednosti učenika/ca, a izostaju i jasne preporuke za unapređenje.

Preporuka:

Uspostaviti kontinuiranu komunikaciju i saradnju Učeničkog parlamenta sa učenicima/cama Škole.

Podsticati uključenost/motivaciju roditelja za većim angažmanom u radu Škole.

Organizovati tematske roditeljske sastanke na aktuelne probleme iz života Škole (svi vidovi nasilja, izostanci sa časova, i sl.).

U okviru vanrednog djelimičnog nadzora Zavod za školstvo je sproveo dva posebna ciljana anketiranja kako bi utvrdili kako učenici/ce kojima predaju nastavnici Čečović i Glušica procjenjuju njihov rad i ponašanje u školi. Cilj nam je bio, takođe, da ispitamo da li imaju saznanje da u školi ima nastavnika/ca koji seksualno uznemiravaju učenike/ce. Uz to, željeli smo i da saznamo da li bi učenici prijavili ovakav vid uznemiravanja, ako bi, kome bi prijavili, a ako, ipak, ne bi, koji su razlozi za to. Željeli smo i da ispitamo da li je škola upoznala učenike/ce sa procedurama prijave seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca.

ANALIZA PODATAKA DOBIJENIH ANKETIRANJEM UČENIKA JU GIMNAZIJA "SLOBODAN ŠKEROVIĆ", PODGORICA

Anketom, čiju smo analizu uradili, obuhvaćeni su učenici IV razreda u odjeljenjima u kojima predaje nastavnik Radoman Čečović (IVm, IVe2, IVo i IVd).

Anketu je popunilo 95 učenika/ca od čega je 36 učenika i 59 učenica.

Učenici/ce su odgovarali na 19 pitanja različitog tipa.

LOGIČKA ANALIZA odgovora:

- Prva grupa pitanja ankete odnosila se na to kako učenici/ce procjenjuju rad i ponašanje nastavnika Čečovića.

Rezultati ovog dijela ankete pokazuju da učenici/ce, u većem broju, iskazuju da se u prisustvu nastavnika Čečovića osjećaju sigurno i poštovano. Ipak, 4% učenika/ca odgovara da su neki komentari i primjedbe od strane nastavnika neprikladni i izazivaju neprijatnost. Jedan učenik/ca konstatuje: „neki od komentara, upućenih od strane nastavnika, činili su se čudnim u trenutku izricanja, ali sada, nakon saznanja o dešavanjima seksualnog uznemiravanja, preispitujem njihovo značenje“. Nekoliko učenika/ca priznaje da poznaje drugarice koje su imale loše iskustvo i primjedbe na ponašanje nastavnika.

Učenici/ce procjenjuju, njih 60%, da se nastavnik van učionice ponaša isključivo profesionalno, dok njih 38% kaže da je njegovo obraćanje najčešće profesionalno. Ponašanje nastavnika kao često neprikladno, komentariše 2% učenika.

Na pitanje otvorenog tipa da li imaju nešto što bi podijelili iz svog iskustva u komunikaciji sa ovim nastavnikom odgovorilo je 37% učenika/ca. U komentarima učenici/ce navode da je nastavnik Čečović dobar nastavnik CSBH jezika i književnosti, da je u njima probudio pozitivan odnos prema književnosti, da su njegovi časovi zanimljivi i da vole način na koji predaje, da ih je naučio da filozofski razmišljaju i kritički gledaju na svijet i da ga ističu kao jednog od najboljih nastavnika u Gimnaziji što se predavanja tiče.

Ovi podaci pokazuju da učenici/ce cijene da je nastavnik Čečović dobar metodičar, ali da u njegovom ponašanju ima elemenata neprikladnog, nepristojnog ponašanja, koje prevazilazi neophodnu distancu koja mora postojati između nastavnika i učenika/ca, odnosno profesionalno prihvaćene granice odnosa nastavnik/ca-učenik/ca.

učenici/e u većem procentu prijavili slučajeve seksualnog uznemiravanja (79%) učenika/ca, međutim njih 71% nema povjerenja da bi u Školi ispravno reagovali.

Ovi podaci ukazuju na to da Škola nije sredina koja je u poželjnoj mjeri razvila podršku i otvorenu komunikaciju prema učenicima/cama da iskažu svoje probleme, strahove, stavove, što može imati dalekosežne posljedice. Takođe, Škola nije u dovoljnoj mjeri, upoznala učenike/ce sa procedurama prijavljivanja uznemiravanja i nasilja. Zabrinjava i upozorava podatak da dio ispitanih učenika/ca nema povjerenje u Školu kada je riječ o iznošenju neprijatnih situacija, događaja i ponašanja nastavnika/ca.

ZAKLJUČCI rezultata istraživanja:

- učenici/ce IV razreda koji su učestvovali u ovom anketiranju, prepoznaju oblike seksualnog uznemiravanja nastavnika/ca u vidu neprimjerenih komentara, pogleda, dodira i sl. Prepoznaju ih, takođe, u neprimjereoju komunikaciji putem telefonskih poruka ili poslatih mejlova;
- nastavnik Čečović je dobar metodičar, ali i čovjek koji je prevazilazio neophodnu profesionalnu distancu u odnosu sa učenicima/ma;
- po navodima učenika/ca u Školi postoje slučajevi seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca;
- manji procenat učenika/ca je lično primijetio slučajeve ovog vida uznemiravanja od strane nekog nastavnika/ce;
- učenici/ce u najvećoj mjeri nijesu u Školi upoznati sa postupcima i procedurama u slučaju seksualnog uznemiravanja;
- učenici/ce bi prijavili slučajeve seksualnog uznemiravanja najčešće roditeljima i drugovima/cama;
- u Školi, taj vid uznemiravanja, učenici/ce bi prijavili, u najvećem broju slučajeva, odjeljenjskom starješini. Međutim zabrinjava podatak da veliki procenat učenika/ca odgovara da nema povjerenja da bi u Školi ispravno reagovali;
- nije u dovoljnoj mjeri izgrađeno povjerenje učenika/ca u upravu Škole, pedagoško-psihološku službu, nastavnike/ce, što je veoma važno, jer je nepovjerenje kamen spoticanja u izgradnji kvalitetnog odnosa.

Anketom, čiju smo analizu uradili, obuhvaćeni su učenici/ce I i II razreda u odjeljenjima u kojima predaje nastavnik Vlatko Glušica (I-r, I-s1, II-k, II-g, II-e1, II-e2)
Anketu je popunilo 128 učenika/ca od čega je 51 učenik i 77 učenica.
Učenici/ce su odgovarali na 19 pitanja različitog tipa.

LOGIČKA ANALIZA odgovora:

- Prva grupa pitanja ankete se odnosila na to kako učenici/ce procjenjuju rad i ponašanje nastavnika Glušice.

Rezultati ovog dijela ankete pokazuju da učenici/ce, u većem broju, iskazuju da se u prisustvu nastavnika Glušice osjećaju sigurno i poštovano, a da se tako osjećaju ponekad smatra 3%. Ipak, 3% učenika/ca odgovara da su neki komentari i primjedbe od strane nastavnika neprikladni i izazivaju neprijatnost. U odgovorima učenika/ca uočili smo neke od komentara: „*dešava se da se ponekad provuče tako neki šaljivi komentar*“, pa jedan/na od učenika/ca navodi primjer kada je prokomentarisao „*drugaričin izgled, a zatim je prebacio u prvu klupu kako bi bolje vidio njeno lijepo lice*“. Iako učenici/ce u najvećoj mjeri komentarišu na pozitivan način njegov odnos prema nastavi i radu, jedan/na od učenika/ca smatra „*da njegovi komentari koje je postavio nisu prikladni*“, dok drugi/a navodi da „*neko ko ga ne poznaje može da ne skapira njegove šale, ali on sve to radi iz najbolje namjere.*“

Učenici/ce procjenjuju, njih 55%, da se nastavnik van učionice ponaša isključivo profesionalno, a da je njegovo obraćanje najčešće profesionalno smatra 43% učenika/ca. Od ukupnog broja anketiranih učenika/ca, njih 2% smatra da je način komunikacije sa nastavnikom van učionice često neprikladan.

Na pitanje otvorenog tipa da li ima nešto što bi podijelili iz svog iskustva u komunikaciji sa ovim nastavnikom odgovorilo je 46% učenika/ca. U komentarima učenici/ce navode da je nastavnik Glušica najbolji nastavnik u Gimnaziji, da je uvijek prema njima više nego korektan, da se uvijek obraća sa poštovanjem, da uvažava njihova mišljenja i da je spreman na svaki dogovor, da je otvoren za šalu, rad i odmor, da je fleksibilan i saradljiv, da se na njegov čas dolazi sa osmijehom na licu, kao i da mu testovi nisu teški. U nekoliko komentara učenici/ce ističu njegovu karakternu crtu koja im se posebno dopada, a to je da „*zna da se šali sa nama, ali svako zna da nije ozbiljno*“. ***Ovi podaci pokazuju da učenici/ce u velikoj mjeri uglavnom cijene rad i ponašanje nastavnika Glušice i smatraju da nastavnik ima profesionalan pristup i pozitivan odnos prema svom poslu, što doprinosi njegovom poštovanju među učenicima/cama. Ipak, povremena neprimjerena komunikacija može narušiti percepciju profesionalnosti, jer je važno da nastavnik uvijek zadrži određeni nivo iste, kako bi osigurao autoritet, ali i osjećaj sigurnosti kod učenika/ca. Ova distanca nije prepreka bliskosti, već osnova za zdrav i produktivan pedagoški odnos.***

- Drugom grupom pitanja smo ispitivali da li učenici/ce prepoznaju vidove seksualnog uznemiravanja, te da li su upoznati sa tim da u Školi postoje i drugi slučajevi ovog vida
~~uznemiravanja od strane drugih nastavnika/ca.~~

Frekvencija dobijenih odgovora na pitanja iz anketnog upitnika pokazuje da učenici/ce kao slučajeve seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca, u većem broju, navode poklanjanje previše pažnje pojedinim učenicima/cama, bez opravdanog razloga; slanje komentara i sadržaja seksualne prirode putem telefona; komentarisanje izgleda i oblačenja koji djeluje kao flert; neprikladne poglede koji djeluju kao seksualno odmjeravanje. U manjem broju, učenici/e navode slanje poruka i/ili mailova i kada se ne radi o stvarima vezanim za Školu; predlaganje viđanja izvan Škole; nametanje teme seksualne i/ili intimne prirode u razgovoru sa učenicima. Najmanja frekvencija odgovora je dodirivanje učenika na način koji izgleda kao seksualni kontakt i upućivanje komentara učenicima/ma sa seksualnim aluzijama/nagovještajima.

Na pitanje "Da li ti se neko od tvojih drugova/drukarica požalio na seksualno uznemiravanje od strane nekog nastavnika/ce iz škole?", 5% učenika potvrdno je odgovorilo. Na otvoreno pitanje da komentarišu prethodni odgovor, učenik/ca navodi: "Znam da mi se nekoliko drugarica iz Škole žalilo na nastavnika Čečovića kako ih odmjerava na časovima i nekad dodaje komentare", drugi učenik/ca ističe "Znam da je nekim učenicima neprijatno na određenim časovima, zbog neprijatnih pogleda od strane profesora, kao i navodno šaljivog karaktera".

Zabrinjavajući je i podatak da je 2% učenika/ca odgovorilo da je lično primijetilo slučajeve seksualnog uznemiravanja učenika/ca od strane nekog nastavnika iz Škole. Na otvoreno pitanje da pojasne prethodno dat potvrdan odgovor, izdvaja se komentar: „Mislila sam za jednoga profesora da je veoma dobar nastavnik šaljivog karaktera, ali nakon određenih poruka koje su se proširile, nekako smatram da je to bila maska kako bi se moglo sve okrenuti na šalu“.

Da nijesu primijetili slučajeve seksualnog uznemiravanja od strane jednog ili dva nastavnika, ističe 68% učenika/ca u Školi, njih 31% navodi da su to izolovani slučajevi, a 1% smatra da se to često dešava i da se radi o više nastavnika.

Ovakvi podaci ukazuju na potrebu hitne reakcije, jer ne smijemo prihvatiti ništa osim nulte tolerancije prema nasilju, uznemiravanju i zlostavljanju, što je osnovni princip savremenog obrazovanja.

- **Treća grupa pitanja nam je poslužila da dobijemo podatke o tome da li bi učenici/ce prijavili seksualno uznemiravanje, kome bi to učinili i da li su u Školi upoznati sa procedurama prijavljivanja uznemiravanja i nasilja**

Frekvencija dobijenih odgovora na pitanja iz anketnog upitnika pokazuje da učenici/ce ne prijavljuju bilo koji vid seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca iz razloga što smatraju da je to bio njegov/njen način da pokaže koliko ih uvažava; plaše se da će im pokvariti ocjenu; zato što se plaše da im neće niko vjerovati; zato što ih je sramota, zato što ne znaju kome mogu da se obrate i šta da im kažu, a najmanji broj odgovora odnosi se na to da su učenici/ce uplašeni da prijave bilo koji vid seksualnog uznemiravanja.

Na pitanje kome bi prijavili seksualno uznemiravanje, frekvencija datih odgovora ukazuje da učenici/e imaju najviše povjerenja u roditelje, zatim u razrednog starješinu i druga ili drugaricu, upravu Škole, psihologa i pedagoga. Devet učenika/ca odgovara da seksualno uznemiravanje ne bi prijavilo nikome.

Da škola nije u dovoljnoj mjeri upoznala učenike/ce sa procedurama u slučaju seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ce, pokazuje podatak da 56% učenika/ca odgovara da im u školi niko nije objasnio šta treba da urade u tim slučajevima.

Na pitanje da li imaš povjerenja da bi u školi ispravno reagovali u slučaju da prijaviš seksualno uznemiravanje od nekog nastavnika/ce iz škole, 61% anketiranih učenika/ca, odgovara da nema povjerenja, a 39% njih da ima povjerenje u reakciju škole.

Ovi podaci ukazuju na to da škola nije u dovoljnoj mjeri upoznala učenike/ce sa procedurama prijavljivanja uznemiravanja i nasilja. Zabrinjava podatak da dio ispitanih učenika/ca nema povjerenje u školu kada je riječ o iznošenju neprijatnih situacija, događaja i ponašanja nastavnika/ca.

ZAKLJUČCI rezultata istraživanja:

- učenici/ce I i II razreda koji su učestvovali u ovom anketiranju, prepoznaju oblike seksualnog uznemiravanja nastavnika/ca u vidu neprimjernih komentara, pogleda, dodira i sl. Takođe, prepoznaju ih u neprimjerenoj komunikaciji putem telefonskih poruka ili poslatih mejlova;
- nastavnik Glušica je dobar nastavnik, čovjek šaljivog karaktera, čije šale ponekad imaju neprimjerenu konotaciju;
- po navodima učenika/ca u školi postoje slučajevi seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca;
- manji procenat učenika/ca je lično primijetio slučajeve ovog vida uznemiravanja od strane nekog nastavnika/ce;
- učenici/e u najvećoj mjeri nijesu u školi upoznati sa postupcima i procedurama u slučaju seksualnog uznemiravanja;
- učenici/e bi prijavili slučajeve seksualnog uznemiravanja najčešće roditeljima i drugovima/cama;
- u školi, taj vid uznemiravanja, učenici/ce bi prijavili, u najvećem broju slučajeva odjeljenjskom starješini. Međutim, zabrinjava podatak da veliki procenat učenika/ca odgovara da nema povjerenja da bi u školi ispravno reagovali;
- nije u dovoljnoj mjeri izgrađeno povjerenje učenika/ca u upravu škole, pedagoško-psihološku službu i nastavnike/ce.

PREPORUKE proizišle iz anketiranja učenika/ca:

Na osnovu analize sprovedene ankete, Zavod za školstvo Crne Gore upućuje Gimnaziji "Slobodan Škerović" sljedeće preporuke s ciljem unapređenja sigurnosti, zaštite učenika/ca i kvaliteta komunikacije u Školi:

- edukovati i informisati učenike/ce o procedurama prijavljivanja u slučaju bilo kog vida nasilja;
- oganizovati edukativne radionice i predavanja kako bi učenici/e bili detaljno informisani o postupcima prijavljivanja bilo kakvog oblika nasilja;
- obavezno informisati učenike na početku školske godine o pravima, procedurama zaštite i načinima prijavljivanja neprimjerenog ponašanja;
- razviti i distribuirati vodič koji jasno objašnjava korake koje učenici mogu preduzeti u slučajevima uznemiravanja;
- formirati tim za podršku učenicima/cama (psiholog, pedagog i odgovorne osobe) koji će biti lako dostupni za razgovor i prijavljivanje uznemiravanja;
- redovno raditi na promociji kulture povjerenja kroz otvorenu komunikaciju i jačanje osjećaja sigurnosti među učenicima/cama i pripadnosti Školi;
- održavati obuke/radionice za nastavnike o profesionalnoj komunikaciji, granicama u odnosu sa učenicima/cama i prepoznavanju neprimjerenog ponašanja;
- podizati svijesti među nastavnicima/cama o važnosti etičkog i profesionalnog ponašanja unutar i van učionice;
- uvesti mehanizam za anonimno prijavljivanje bilo kakvih nepravilnosti u Školi, uključujući i seksualno uznemiravanje;
- objasniti učenicima/cama kako anonimni sistem funkcioniše i kako njihove prijave mogu doprinijeti sigurnijem školskom okruženju;
- redovno evaluirati i pratiti situaciju koja je prijavljena kao neki vid nasilja;
- rganizovati redovna anketiranja učenika/ca i razgovore sa njima kako bi se pratilo stanje i unaprijedio rad u vezi sa ovim pojavama;
- transparentno izvještavati učenike/ce, roditelje i nadležne institucije o preduzetim mjerama i rezultatima u vezi s prijavljenim slučajevima;
- realizovati radionice koje će kod učenika/ca jačati i podizati svijesti o važnosti prijavljivanja svakog oblika neprimjerenog ponašanja, uznemiravanja i nasilja;
- uključiti roditelje u ove aktivnosti kako bi se osnažila podrška i razumijevanje unutar porodica.

ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

16. decembar 2024.

PREDMET: Izvještaj o realizaciji fokus grupa u JU Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica

Fokus grupe realizovane su u okviru djelimičnog vanrednog nadzora Zavoda za školstvo, a u cilju ispitivanja percepcije i stavova učenika/ca u odnosu na aktuelne slučajeve seksualnog uznemiravanja učenice S. V. od strane Radomana Čečovića, profesora CSBH jezika i književnosti i Vljaka Glušice, profesora engleskog jezika.

Datum realizacije: 12. decembar 2024. godine, i to:

1. fokus grupa sa 16 učenika/ca 4. razreda (7 dječaka i 9 djevojčica),
2. fokus grupa sa 17 učenika/ca 4. razreda (8 dječaka i 9 djevojčica) i
3. focus grupa sa 16 učenika/ca 2. razreda (7 dječaka i 9 djevojčica).

Rad sa fokus grupama je, u saradnji sa PP službom Gimnazije i pomoćnicom direktorice organizovan u Omladinskom klubu gdje su bili obezbijeđeni svi uslovi da se rad obavlja bez prisustva trećih lica. Prilikom formiranja fokus grupa vodilo se računa o rodnoj ravnopravnosti tj. jednakoj zastupljenosti dječaka i djevojčica.

Komunikacija je tekla nesmetano, naročito sa učenicima/ama 1. i 3. fokus grupe. Učenici/e nijesu izrazili neprijatnost, nelagodu, niti su ispoljili verbalnu ili neverbalnu opstrukciju. Naprotiv, trajanje jedne fokus grupe je ograničeno na 50 min, pri čemu su neki učenici/e izrazili želju da se strukturirani intervju produži. Učenici/e 2. fokus grupe ispoljili su nešto veći stepen nespremnosti za iskazivanje stavova povodom predmetnog slučaja.

Na početku, predstavnici Zavoda za školstvo su se predstavili učenicima/ama i upoznali ih sa ciljem fokus grupa: **kvalitativna procjena lične percepcije i stavova učenika/ca povodom slučaja seksualnog uznemiravanja u JU Gimnazija „Slobodan Škerović“.**

Intervju je vođen po prethodno usaglašenom i pripremljenom obrascu - setu pitanja:

1. kako učenici razumiju pojam/pojavu *seksualnog uznemiravanja*,
2. u kojoj je mjeri zastupljeno među srednjoškolskom populacijom,
3. koliko je i u kojim pojavnim oblicima zastupljeno u Gimnaziji,
4. jesu li učenici/ce spremni/e da prijave seksualno uznemiravanje od strane nastavnika/ca,
5. kakvi su njihovi stavovi o aktuelnoj situaciji u vezi sa oba slučaja seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca.

Učenicima/ama iz prve i treće fokus grupe (B i A smjena) predaje profesor R. Čečović, učenicima/ama iz treće grupe predaje profesor V. Glušica.

Odgovori učenika/ca:

1. Učenici/ce su pokazali da razumiju šta je *seksualno uznemiravanje* i kako se ono manifestuje u različitim životnim situacijama, okruženju: u školi, vršnjačkoj grupi, na ulici i sl. Kao primjer navode neprimjerene poruke ili sadržaje seksualne prirode, neprikladno komentarisanje fizičkog izgleda, seksističke izjave, neželjeno dodirivanje, vulgarne šale i slično. Svjesni su da seksualno uznemiravanje u školi može dolaziti od drugova/arica iz škole ili odjeljenja, ali i od nastavnika/ca.
2. Smatraju da seksualno uznemiravanja nije u tolikoj mjeri prisutno u školama koliko se o tome priča, posebno u medijima. Žrtve su obično djevojčice i konstatuju da ima sporadičnih slučajeva. Najčešće se radi o porukama uvredljivog sadržaja. Jedna učenica kaže da je u osnovnoj školi bilo slučajeva fizičkog dodirivanja, od strane dječaka, ali da toga u srednjoj školi nema.

U Gimnaziji, učenici tvrde, nema neposrednog seksualnog uznemiravanja među vršnjacima. Ima slučajeva da telefonom dobiju poneki komentar na račun izgleda i sl. ali da to i nije problem jer ako im to zasmeta imaju mogućnost da blokiraju pošiljaoca (što obično i čine). Jedna učenica kaže: „Ja mislim da ovdje nema osobe kojoj se neko nekad nije javio na društvenoj mreži i mi to, ako nismo zainteresovani, samo blokiramo.“

Opšti zaključak je da u školi, među učenicima/ama, ima slučajeva seksualnog uznemiravanja putem poruka i komentara sa seksualnom konotacijom, ali ne u mjeri da se učenici/e osjećaju nelagodno u školskom okruženju.

3. Osim aktuelnih slučajeva, za koji su čuli iz medija, učenici/e tvrde da u Gimnaziji nijesu čuli za druge slučajeve seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca. Jedan dječak i jedna djevojčica navode da su za slučaj profesora Čečovića „čuli ranije, još prije tri godine“, ali da im to, kada su ga bolje upoznali, nije smetalo da imaju poštovanje prema njemu (tada su znali samo za nastavnikov komentar za „dekolte“ bivše učenice, a ne i za sadržaj poruka). Niko od učenika/ca nije vidio ili lično doživio seksualno uznemiravanje od strane profesora R. Čečovića.

Opšti je zaključak da učenici/e sa kojima smo razgovarali nemaju lično iskustvo, niti su vidjeli ili čuli za druge slučajeve seksualnog uznemiravanja sadašnjih učenika/ca Gimnazije od strane nastavnika.

4. Na pitanje da li bi prijavili nastavnika/cu za seksualno uznemiravanje, učenici/e potvrdno odgovaraju. Niko od prisutnih učenika/ca nije izrazio sumnju da bi ih u školi neko saslušao, i da neki nećin, zasluo. Učenici/ce najviše povjerenja imaju u svoje roditelje, zatim

prijatelje/ice i razrednog starješinu. Učenici nijesu jednako sigurni u to da bi u Gimnaziji dobili adekvatnu podršku. Jedan učenik je naveo primjer neadekvatnog reagovanja razredne starješine kada joj se obratio za pomoć. Radilo se o tome da je nastavnik imao pedagoški neprimjeren komentar na njegov račun (bez seksualne konotacije), a da je isti njegova razredna okvalifikovala kao šalu. Drugi učenik je naveo primjer, po njemu, neadekvatnog reagovanja uprave u vezi sa izvođenjem ekskurzije ove godine, što je njemu, značajno umanjilo povjerenje da bi škola pravilno reagovala u odnosu na neki zahtjev učenika/ca. U kontekstu ovog problema ovaj učenik je tražio „smjenu direktorice“.

Indikativno je da u ovom kontekstu nijedan učenik/ca od njih 49 nije pomenuo podršku od strane PP službe.

Opšti je zaključak da učenici/e imaju povjerenja u većinu nastavnika/ica u smislu spremnosti da im pruže zaštitu u eventualnim situacijama seksualnog uznemiravanja, ali nijesu sigurni da bi podrška Škole bila adekvatna¹.

5. Nastavnika Čečovića učenici/e, kako oni kojima predaje već četiri godine, tako i oni kojima predaje odnedavno, doživljavaju kao „izuzetnog stručnjaka“, koji je uspio da kod njih, čak i kod učenika/ca iz matematičkih odjeljenja (2. fokus grupa), podstakne motivaciju za učenjem, naročito za čitanjem književnih djela, interesovanje za kulturna dešavanja u gradu, regionu i sl. Opšti je zaključak učenika/ca da se radi o „najboljem nastavniku“.

Oni navode i da je Čečović nastavnik koji ima „najbolji odnos sa učenicima/ama“. Jedna učenica kaže: „Za razliku od drugih časova na koje smo dolazili uglavnom uplašeni, mi smo kod njega mogli sve, samo ako se dogovorimo. Poštovao nas je i mi smo poštovali njega“. Drugi učenik iz istog odjeljenja maturanata kaže: „80% posto učenika/ca bi se za savjet ili pomoć, nakon razrednog, prvo obratili njemu“ i „Imao je jednako dobar odnos prema muškarcima i prema ženama.“

Za konkretni slučaj seksualnog uznemiravanja su saznali iz medija, što je kod njih u prvom trenutku izazvalo „nevjericu“ i „zbunjenost“. Neki učenici/e su odranije znali nešto o tome, ali tada se znalo samo za komentar o „dekolteu učenice“, a ne i za sadržaj ostalih poruka koje su razmjenjivali. „Imali smo jedan čas CSBH jezika i književnosti pošto su na portalima objavljene neke poruke, osjećala se neprijatnost, tenzija na času...“

Danas, i uprkos činjenici da su upoznati sa slučajem u cjelini, uključujući i sadržaj poruka, učenici/e (i to gotovo svi kojima je predavao) imaju za njega razumijevanje i pokušavaju da ga zaštite i opravdaju. Smatraju da je to njegova privatna stvar, da S. V. nije bila učenica u trenutku kada se to dešavalo. Argumentujući svoje stavove, pozivaju se na slučaj kada je jedan drugi profesor iz škole stupio u vezu sa učenicom nakon njenog maturiranja, pa se o tome ne govori, a profesora Čečovića prozivaju... Učenici/e kojima je profesor Čečović odjeljski starješina osuđuju djevojku koja ga je prijavila. Misle da ima neki drugi motiv osim onoga koji je navela u obraćanju javnosti. Primjetno je da djevojčice naglašavaju da se mnogo njih ne slaže sa S. V., da treba ispitati sve poruke, a ne samo one koje je profesor slao, da je ona u međuvremenu mogla obrisati svoje

¹ Podrška Škole za seksualno uznemiravanje pokazuje da ovo nije izolovan slučaj ove škole i da većina učenika/ca u Crnoj Gori nema povjerenja da će u školama biti adekvatno zaštićeni ukoliko prijave nasilje.

poruke bez ikakvih dokaza. Smatraju da je nesrazmjerno to što je on njoj uradio sa onim što je ona njemu uradila, drugim riječima, da je „veći kaos“ napravljen profesoru Čečoviću nego bivšoj učenici S.V., citat: „Ona je njega žigosala, a u komentarima je predstavljan kao psihopata, a nije... Ona šalje te poruke smišljeno, radi lajkova da mu naudi! Ona je u Mađarskoj i uživa, a niko ne nita kako je njemu ...ko zna šta može sebi da uradi!“ I pored činjenice da cijene nastavnikovu stručnost i odnos koji su imali, učenici/e su svjesni da je napravio „kardinalnu grešku“ i da bi njegov povratak u Školu imao negativne posljedice. „I pored toga što ga cijenimo kao nastavnika, ako bi se vratio, ne bismo mogli da ga gledamo istim očima. Mi ga cijenimo kao čovjeka i stručnjaka, ali više ne bismo mogli imati isti odnos kao prije. Ako se vrati, mislim da mu se više ne bi obraćali kao prvoj osobi za savjet. Kao profesor on bi za nas ostao isti, ali bi se personalni odnos promijenio.“

Učenici/ce su revoltirani medijskom slikom ovog slučaja navodeći i primjer neprofesionalnog izvještavanja u vezi sa reakcijom maturanata/kinja povodom odlaganja ekskurzije. Primjetno je, ipak, da povodom aktuelnog slučaja učenici/e ne prave jasnu razliku između komentara na društvenim mrežama i tekstova na portalima, između izvora informacija i interpretacija slučaja, javnog interesa i interesa pojedinca. Zapažaju da je Gimnazija izgubila na ugledu. Izražavaju neprijatnost i zabrinutost zbog pitanja koja im se upućuju, pogotovo „ako se ono što mi znamo razlikuje od onoga kako je predstavljeno u medijima. On je u medijima predstavljen kao „monstrum“, „pedofil“, pa je jasno kako bi sredina, javnost gledala na to da se on sada vrati u Školu. Profesor je i sam svjestan da u učionicu više neće moći doći... kao profesor je završio karijeru!“

Stav da je neprihvatljivo da se profesor Čečović vrati u učionicu, posebno je izražen kod učenika/ca iz drugih odjeljenja (učenici/ce kojima nije predavao i koji ga znaju jedino na osnovu poruka iz prepiske sa bivšom učenicom). Jedna učenica kaže: „Ukoliko bi se ovaj nastavnik pojavio u Školi, bio bi mi neprijatan susret sa njim. Mi sada svi njega znamo preko poruka i pitam se da li bi učenice bile bezbjedne u njegovoj blizini.“

Opšti je zaključak da učenicima/ama nije prihvatljiv povratak profesor Čečovića u nastavu i pored činjenice što ga i dalje cijene kao profesora i što nastoje da opravdaju njegovo postupanje u spornoj situaciji.

Nastavnika engleskog jezika Vljajka Glušicu učenici/e 2. razreda - 3. fokus grupa opisuju kao „izuzetnog“, kao „njihovog najboljeg nastavnika“, kao „nastavnika sa kojim imamo najbolji odnos. On je osoba kojoj bih se ja prvo obratila za savjet jer to radi iz srca, iskreno...“ Jedna od učenica naglašava: „Niko od učenika/ca nema loš komentar o njemu... svi kojima on predaje dijele to mišljenje. I prethodne generacije imaju lijepo iskustvo sa prof. V. Glušicom.“ Na pitanje da li u komunikaciji sa učenicima profesor možda ponekad prekorači granicu i približi se suviše učenicima/cama, smatraju da profesor gaji bliske i neposredne odnose sa učenicima/cama, ali sa jasnom granicom između sebe i učenika/ca: „Nastavnik ima autoritet, mi ga poštujemo!“

Učenici/e smatraju da je profesor Glušica nepravedno optužen i doveden u situaciju da se brani. U njegovoj poruci nema ništa uvredljivo (učenica kojoj su upućene sporne riječi ne smatra ih uvredljivim što je potvrdio i njen roditelj). Učenici/e vjeruju profesoru Vljajku Glušici i izražavaju sada pokušava predstaviti.

Učenici/ce smatraju nepravednim što profesora Glušicu dovode u vezu sa postupanjem profesora Čečovića: „Ta dva slučaja se ne mogu porediti“, smatraju učenici/e drugog razreda. Oni iznose stav da se bitno razlikuje karakter i sadržaj poruka: poruka profesora Glušice je razmijenjena u Viber grupi, mogli su da je vide i drugi učenici/e, a ne u ličnoj komunikaciji, što nije slučaj sa porukama Čečovića. „Poruke Čečovića su uvredljive, a poruku profesora Glušice niko nije doživio tako“, smatraju učenici/e. „Nepravedno je što je profesor Čečović na bolovanju, a profesor Glušica suspendovan sa posla“, kaže jedan učenik.

Na pitanje kako bi se osjećali ako bi se nastavnik vratio u nastavu, bez izuzetih mišljenja odgovorili su: „Jedva čekamo!“

Opšti zaključak je da učenici/e sporne izraze u porukama profesora Vljaka Glušice nijesu doživjeli kao seksualno uznemiravanje i da mu daju punu podršku da se vrati u školu.

PRILOG:

1. Pitanja na osnovu kojih treba utvrditi kako učenici razumiju seksualno uznemiravanje.
  - Koliko ste upoznati sa pojmom seksualno uznemiravanje?
  - Kako biste ga svojim riječima objasnili?
  - Koje oblike ponašanja (navesti primjere) doživljavate kao seksualno uznemiravanje?
2. Pitanja na osnovu kojih treba utvrditi da li je seksualno uznemiravanje prisutno u školskim uslovima.
  - Da li smatrate da je seksualno uznemiravanje prisutno u školama uopšte?
  - Ko, po vašem mišljenju, najčešće vrši, a ko su najčešće žrtve seksualnog uznemiravanja u školama?
  - Koliko ima seksualnog uznemiravanja u vašoj školi?
3. Pitanja na osnovu kojih treba utvrditi koliko je seksualno uznemiravanje od strane nastavnika/ca prisutno u njihovoj školi.
  - Da li ima seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca u vašoj školi?
  - Da li se radi o izolovanim slučajevima ili nije tako rijetka pojava?
  - Da li vi lično poznajete nekoga ko je žrtva seksualnog uznemiravanja od strane nastavnika/ca iz vaše škole?
4. Pitanja na osnovu kojih treba utvrditi koliko su učenici/ce spremni da prijave seksualno uznemiravanje od strane nastavnika/ca.
  - Ako biste vi bili žrtva seksualnog uznemiravanja nastavnika/ce, da li biste ga bez ustezanja prijavili?

- Kome biste ga prijavili? U koga imate najviše povjerenja?
  - Da li mislite da bi vas škola zaštitila u slučaju prijavljivanja seksualnog uznemiravanja?
5. Pitanja na osnovu kojih treba utvrditi koliko učenici/ce vide aktuelnu situaciju o seksualnom uznemiravanju od strane nastavnika.
- Kako vi gledate na ovu aktuelnu situaciju, gdje se nastavnik vaše škole, od strane njegove bivše učenice, dovodi u vezu sa seksualnim uznemiravanjem?
  - Da li prema onome što vi znate postoje i drugi učenici/ce koji su imali slično iskustvo sa ovim nastavnikom?

Pitanja za sumiranje i zatvaranje razgovora.

- Kako se ovih dana osjećate u školi? Molim vas da imenujete svoju emociju.
- Ako biste mogli da promijenite jednu stvar u vezi sa situacijom u školi, šta bi to bilo?

Preporuke:

Preporuke koje se odnose na učenike/ce:

Osposobljavanja učenika/ca da prepoznaju seksualno uznemiravanje

Iako su pokazali da razumiju šta je seksualno uznemiravanje i kako se manifestuje, potrebno je učenike/ce dodatno osnažiti u prepoznavanju, posebno graničnih slučajeva seksualnog uznemiravanja npr. razlike između udvaranja i uznemiravanja, ili razlike između pedagoškog i ličnog odnosa. Pored toga, potrebno je kod učenika/ca razviti osjećaj empatije sa žrtvama, da i uznemiravanje sagledaju iz pozicije žrtve.

Otklanjanje predrasuda i pogrešnih uvjerenja učenika/ca prema seksualnom uznemiravanju

Pokazalo se da učenici/e imaju razumijevanja za onoga ko vrši seksualno uznemiravanje što ukazuje na prisustvo predrasuda, stereotipa i pogrešnih uvjerenja o seksualnom uznemiravanju. Neke od tih predrasuda, koje treba otkloniti, su: da je seksualno uznemiravanje nešto što se dešava drugima, a da se ne može desiti njima; da je žrtva sama kriva što joj se to dešava; da su šale sa seksualnom konotacijom na tuđi račun bezazlene i prihvatljiv oblik ponašanja; da je zadirkivanje dio naše društvene tradicije, svakodnevnice te da je seksualno uznemiravanje normalan izraz emocionalne naklonosti prema osobi ženskog roda i sl.

Osposobljavanjem učenika da adekvatno reaguju na seksualno uznemiravanje, da ga prijave!

U adolescentnoj grupi prijavljivanje vršnjaka se ocjenjuje se nezrelim „tužakanjem“ i osuđuje se. Još je gora situacija kada je u pitanju prijavljivanje odrasle osobe. Takav postupak je povezan sa nizom emocionalnih i socijalnih posljedica. Kako bi se pomoglo učenicima da prijave uznemiravanje potrebno je prvo, kod njih razviti osjećaj sigurnosti, da će njihov postupak biti

prihvaćen i adekvatno tretiran, ne samo od odjeljnog starješine nego naročito od PP službe. Drugo, da u Školi postoje jasne procedure postupanja u koje treba da budu uključeni svi koji su odgovorni za rješavanje problemske situacije u Školi, a po potrebi i nadležne institucije van sistema obrazovanja.

Individualna podrška učenicima koji su žrtve seksualnog uznemiravanja u školi

Svaki učenik za kog se utvrdi da je bio žrtva seksualnog uznemiravanja treba u Školi, od strane psihologa i pedagoga da dobije adekvatnu individualnu pomoć u smislu emocionalne i socijalne integracije u školsku sredinu. Ukoliko je potrebno, učeniku treba obezbijediti i eksternu stručnu pomoć.

Preporuke koje se odnose na nastavnika/ce:

Osposobljavanje nastavnika/ca da prepoznaju nasilje.

Kao učenicima, i nastavnicima/cama je potrebna pomoć da razumiju šta je seksualno uznemiravanje i kako se manifestuje (posebno da upoznaju granične slučajeve seksualnog uznemiravanja). Potrebno je i kod nastavnika/ca razviti osjećaj empatije sa žrtvom seksualnog uznemiravanja. Posebno je važno da nastavnici/e budu svjesni opasnosti prevelikog zbližavanja sa učenicima/cama. Nastavnik/ca treba da gradi dobre odnose, ali i jasnu granicu u odnosu na učenike, kako na planu komunikacije.

Otklanjanje predrasuda i pogrešnih uvjerenja nastavnika prema seksualnom uznemiravanju

Seksualno uznemiravanje ne samo da skrivaju učenici/e, jer ga nerado prijavljuju, već ga ponekad „skrivaju“ i nastavnici/e - ne shvataju ga ozbiljno. Šale, zadirkivanje, ismijavanje imaju različito značenje za nastavnika/cu (koji je zreo) i za učenika/cu (koji tek treba da sazrije). Tako npr. zadirkivanje za nastavnika/cu nije ništa strašno, ali za učenika/cu može biti dramatično. Potrebno je da nastavnici razumiju poziciju iz koje seksualno uznemiravanje vide učenici/e.

Osposobljavanje nastavnika/ca da adekvatno reaguju na seksualno uznemiravanje

Za sprječavanje seksualnog uznemiravanja najvažnija je uvjerenost učenika/ca u adekvatnu reakciju Škole. Ta reakcija prvo treba da bude usmjerena na pomoć žrtvi (da se žrtva efikasno zaštiti), a zatim i prema nasilniku (da se spriječi ponavljanje nasilja). Tek kada učenici/e steknu povjerenje (kada iskuse da su sigurni i zaštićeni u Školi) od njih se može očekivati da budu saradnici/e u sprečavanju seksualnog uznemiravanja, da ne ćute, već da ga prijavljuju.

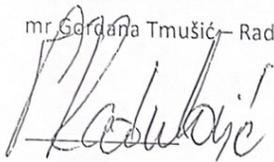
Profesionalni razvoj nastavnika/ca

U cilju osnaživanja kompetencija nastavnika/ca važna aktivnost treba da bude pohađanje obuka na teme: rodne ravnopravnosti, socio-emocionalnih vještina, etike, prevencije nasilja, ljudskih i dječijih prava, medijske pismenosti, stereotipa i predrasuda.

Pravna pouka: Na osnovu člana 24 Pravilnika o sadržaju, oblika i načinu utvrđivanju kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama, ustanova može izjaviti prigovor na izvještaj o evaluaciji direktoru Zavoda, u roku od 15 dana od dana prijema izvještaja

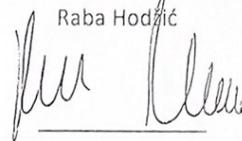
Rovodilac tima nadzornika

mr. Gordana Tmušić Radulović

DIREKTORICA

Raba Hodžić

Dostavljeno:

- • Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija
- JU Gimnazija "Slobodan Škerović"
- a/a